

**UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA**

Katedra Psychosociálních věd a etiky

**Diplomová práce
Problematika bilingvismu v afaziologii
The Problematics of Bilingualism in Aphasiology**

**Vedoucí diplomové práce:
prof. PhDr. Beáta Krahulcová, CSc.**

**Diplomantka:
Zuzana Balcarová**

Praha 2007

Za odborné vedení a cenné rady děkuji své vedoucí diplomové práce paní prof. PhDr. Beátě Krahulcové, CSc. Dále chci poděkovat všem, kteří mi poskytli potřebné informace a všem, kteří se dobrovolně a s ochotou zúčastnili testu jazykového profilu.

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci s názvem Problematika bilingvismu v afaziologii napsala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze dne 31. 7. 2004

Bečková Ludmila
.....

Anotace:

Tato práce se věnuje problematice bilingvismu v afaziologii. První část se zabývá problematikou bilingvismu jako takového. Druhá část přináší informace o různých typech afázie a zkoumá tento stav u bilingvních pacientů. Třetí část tvoří test jazykového profilu, který je experimentálně prověřen na komunikačně intaktních bilingvních osobách. Závěrem je zvážena možnost jeho využití při diagnostickém stanovení úrovně jazyků pro budoucí jazykovou a řečovou terapii.

Annotation:

The aim of this thesis is to analyze the problematics of bilingualism in aphasiology. The first part addresses the problematics of bilingualism in general. The second part provides information about various types of aphasia and explores these conditions in bilingual patients. The third part includes a language profile test, which was administered to intact bilinguals. Lastly, the possibility of usage of this test for diagnostic purposes is considered.

OBSAH:

Úvod	7
1 Bilingvismus	9
1.1. Definice bilingvismu	9
1.2. Jeden nebo dva slovníky?	10
1.3. Schopnost oddělení a interakce jazyků	12
1.4. Psycholingvistické aspekty bilingvismu	13
1.5. Nevýhody bilingvismu	13
1.6. Výhody bilingvismu	14
1.7. Mentální aktivita, emoce a stres	14
1.8. Osobnost a bilingvismus	16
2 Afázie	18
2.1. Definice afázie, typy afází	18
2.2. Afázie u bilingvních lidí	21
3 Měření jazykového profilu komunikačně intaktních bilingvních osob a bilingvních osob s narušenou komunikační schopností	26
3.1. Výzkumný problém	26
3.2. Úkol a cíl výzkumu	27
3.3. Metody a metodika výzkumu	28
3.3.1. Struktura testu jazykového profilu	28
3.3.2. Podrobný přehled testu jazykového profilu	29
3.3.3. Účastníci a průběh testu	42
3.4. Data a interpretace	43
3.5. Závěr výzkumu	91

Závěr	97
Literatura	99
Internet	101
Příloha č. 1	102
Příloha č. 2	103
Příloha č. 3	107
Příloha č. 4	109
Příloha č. 5	110
Příloha č. 6	111
Příloha č. 7	113
Příloha č. 8	114
Summary.....	115

ÚVOD

Již v roce 1928 doktor Mieczyslaw Minkowski (LAWRANCE 1969) publikoval krátkou studii o problematice bilingvismu a multilingvismu v afaziologii. V této studii popsal proces znovuoobnovení řeči u trilingvního pacienta, který ztratil schopnost produkce a porozumění řeči po cévní mozkové příhodě. Tento případ vyvolal mezi lingvisty a neurology té doby veliký zájem a já bych ho ráda použila jako úvod k mé diplomové práci.

Minkowského pacient pocházel z německé části Švýcarska a jeho rodným jazykem tedy byla švýcarská němčina. Později se jeho druhým jazykem stala spisovná němčina, kterou se naučil ve škole. Tam se také učil francouzštinu, kterou si procvičoval se svým otcem, který ji velmi dobře ovládal. V devatenácti letech se pacient přestěhoval do Francie, kde pracoval jako kuchař a číšník po dobu šesti let. V této době se francouzština stala jeho každodenním jazykem. V pětadvaceti letech se znovu vrátil do Švýcarska (do jeho německé části) a oženil se. Později měl dvě děti. Doma a se svými přáteli mluvil švýcarskou němčinou, v práci a při formálních příležitostech spisovnou němčinou. Francouzštinu už vůbec nepoužíval, jen ve výjimečných případech, kdy navštívil francouzskou část Švýcarska. Ve čtyřiačtyřiceti letech prodělal cévní mozkovou příhodu, při které byl asi sedm hodin v bezvědomí a poté byla u něho diagnostikována afázie. Porozumění všem třem jazykům se u něho obnovilo do dvou dnů, ale obnovení produkce řeči trvalo mnohem déle a mělo velice zajímavý průběh.

Pacient začal mluvit tři dny po cévní mozkové příhodě a byla to francouzština, kterou poprvé promluvil. Všichni byli překvapeni, jeho francouzština se poměrně rychle zlepšovala (žena mu nerozuměla a děti působily jako tlumočníci). Poté se začala pomalu obnovovat spisovná němčina. Švýcarská němčina se objevila až za čtyři měsíce po cévní mozkové příhodě. Šest měsíců po příhodě byla jeho nejlepším jazykem stále francouzština, spisovná němčina se dále dobře rozvíjela, nejhůře na tom pak byla švýcarská němčina. o několik týdnů později, v období Vánoc, došlo

k velké změně. Jeho švýcarská a spisovná němčina byly skoro plynulé, ale jeho francouzština se začala zhoršovat. Tato situace nadále pokračovala, až nebyl schopen s porozuměním přečíst francouzský tisk. Švýcarská a spisovná němčina se staly plynulými.

Minkowski se snažil tuto postupnou rehabilitaci jazyků vysvětlit pomocí psychosociálních faktorů. Bylo zajímavé, že se jeho pacientovi znovu vracely jazyky v opačném pořadí, než v jakém se je naučil. Když si Minkowski se svým pacientem povídal, zjistil, že nejkrásnější období svého života prožil ve Francii. Prožil tam svou největší lásku a i potom, co se vrátil zpět do Švýcarska, miloval stále francouzštinu.

Minkowského studie, i když byla napsána v roce 1928, je i pro nás v této době, zvláště po našem vstupu do Evropské unie, velice zajímavá. Můžeme předpokládat, že i u nás bude přibývat stále více bilingvních či multilingvních lidí a naše společnost se bude muset v budoucnu tímto jevem zabývat. Mám tím na mysli např. vytvoření speciálních školních programů pro děti, které se do České republiky přistěhovaly z jiných zemí (učitelé by si měli uvědomit, z jakého prostředí děti pocházejí a také by měli znát rozdíl ve výuce češtiny jako prvního a druhého jazyka). Neméně důležité bude vytvoření finančně dostupných kurzů českého jazyka pro dospělé přistěhovalce. Ve své diplomové práci bych se však chtěla věnovat bilingvistice a afázii obecně s cílem vytvořit test jazykového profilu, který by mohl sloužit i k testování bilingvních afatiků. Chtěla bych upozornit na nutnost zabývat se intenzivněji tímto problémem. Je však nezbytné nadále pokračovat ve výzkumu komunikačně intaktních bilingvních lidí a poté i bilingvních afatiků. Při rehabilitaci afázie je důležité porozumět bilingvním lidem a jejich jazykovým pochodům a soustředit se postupně na řečové kognitivní terapii všech jazyků, které byly poškozeny.

1 BILINGVISMUS

1.1. Definice bilingvismu

Bilingvismus je rovnocenné užívání dvou jazyků v jazykové praxi jedince nebo společenství. Bilingvismus je častý v oblastech jazykově smíšených a u národnostních menšin (ENCYKLOPEDIE DIDEROT 1996). Podle slovníku cizích slov (KLIMEŠ 1981) je bilingvismus jazyková dvojazyčnost, tj. dokonalé užívání dvou jazyků, zpravidla mateřského jazyka a jazyka cizího, takže cizí jazyk může za určitých okolností rovnocenně nahradit jazyk mateřský.

Poměrně velký počet dětí na světě se v raném věku učí dva jazyky současně — simultánní bilingvismus, jiní se učí druhý jazyk později v průběhu života — sekvenční bilingvismus (LIGHTBOWN 2000).

Schopnost malých dětí naučit se dva jazyky současně je veliká a jejich vyjadřování a porozumění je stejné, jako u dětí, které se učí pouze jazyk jeden. Stále však přetrvává mýtus, že učení více než jednoho jazyka najednou zpomaluje dětský jazykový nebo kognitivní vývoj. Existuje však oprávněná obava u dětí, které ještě úplně neovládají svůj mateřský jazyk a náhle jsou vystaveny jazyku druhému po většinu dne ve školce či ve škole. V těchto případech hrozí, že děti mohou zapomenout svůj mateřský jazyk ještě před tím, než si osvojí jazyk druhý. Toto může mít nepříznivý dopad pro děti z minoritních skupin. Hodně učitelů v tomto případě rodičům doporučuje, aby doma úplně přestali komunikovat v mateřském jazyce a dorozumívali se pouze v jazyce druhém. Myslím si, že tento přístup není dobrý a pravý opak by byl efektivnější. Neexistuje žádný důkaz, který by potvrdil, že dětský mozek má limitovanou kapacitu pro jazyky a že znalost jednoho jazyka by se musela zmenšit s rostoucí znalostí jazyka druhého. Naopak je v této době prokázáno, že děti vychované v útlém věku současně ve dvou jazycích mají lepší výsledky ve školní výuce (ŠATAVA 2001). Takové dítě je schopno vnímat svět simultánně a tím se zvyšují jeho intelektuální

schopnosti a potenciál. U dvojjazyčných dětí se schopnost abstraktního myšlení rozvíjí zjevně dříve a lépe. Tuto skutečnost je možno ozřejmit pomocí testu: děti ze dvou skupin ve Walesu, jedné jednojazyčné a druhé dvojjazyčné, byly dotazovány, která dvě ze tří slov cap, can, hat (čepice, plechovka, klobouk) jsou vzájemně nejpodobnější. Převážná většina dvojjazyčných dětí volila cap a hat, většina jednojazyčných dětí se rozhodla pro cap a can. Dvojjazyčné děti se orientovaly také podle významu slov, jednojazyčné podle podobnosti zvuků, respektive podle písmen (STEENSEN 1998).

Když se vrátím k definicím bilingvismu, mnoho jich zdůrazňuje dokonalé užívání obou jazyků, jazykovou plynulost a schopnost rovnocenného nahrazení jednoho jazyka druhým. Kdybych však posuzovala u bilingvních lidí jazykové schopnosti jako je mluvení, poslech, čtení a psaní u obou jazyků, nevím, kolik „pravých“ bilingvistů bych našla. Většinou jeden jazyk dominuje nad druhým. Každý bilingvní člověk nejvíce vyvine ty jazykové schopnosti, které jsou od něho vyžadovány jeho okolím. Tyto jazykové schopnosti jsou také ovlivněny mnoha faktory, jako je věk učení se jazyka, způsob učení se jazyka, momentální komunikace v jazyce, jazykový kontext, téma komunikace, atd. (GROSJEAN 1998).

1.2. Jeden nebo dva slovníky?

Toto je otázka, která zajímá odborníky již mnoho let. Je známo, že monolingvní lidé mají vnitřní slovník se záznamy individuálních slov, kdy každý záznam obsahuje informaci o určitém slovu, např. jeho různé významy, výslovnost, syntax, ortografii atd. Ale jak je to u bilingvních lidí? Mají jeden či dva vnitřní slovníky pro každý jazyk zvlášť? Zastánci jednoho slovníku říkají, že jazyková informace je ukládána v jednom sémantickém systému, kde slova jsou organizována v jednom velkém slovníku, ale každé slovo je označeno podle toho, k jakému jazyku patří. Jiní zase říkají, že jsou

dva slovníky — pro každý jazyk zvlášť a informace z jednoho do druhého jazyka se přenesou jen díky překladu.

V roce 1978 Caramazza a Bronck udělali pokus, který potvrzoval existenci jen jednoho slovníku. Španělsko-anglicky mluvícím lidem byla přiřazena sémantická kategorie — např. nábytek, a poté jim byly dány příklady, které patřily (židle, stůl), ale i nepatřily (pes, tulipán) do této kategorie. Jejich úkolem bylo co nejrychleji určit, zda se jednotlivá slova mohla zařadit do této kategorie nebo ne. Příklady byly jak v angličtině, tak i ve španělštině a Caramazza s Bronsem zjistili, že toto nemělo na rychlost odpovědi žádný vliv a z toho odvodili, že bilingvní lidé mají jen jeden vnitřní slovník.

Ale přesto mnoho studií potvrzovalo existenci dvou slovníků. Například paní Taylor v roce 1971 (GROSJEAN 1984) experimentovala s anglicko-francouzsky mluvícími, kdy je poprosila o napsání co nejvíce asociací u daného slova za určitý čas. Těmto lidem byla dána možnost používat oba jazyky. Pro francouzské slovo *roi* [v českém překladu král] mohli psát asociace jak ve francouzském, tak i v anglickém jazyce, jako např. francouzské slovo *reine* (královna), *palais* (palác), anglické *kingdom* (království), *England* (Anglie), *prince* (princ). Později zjistila, že skoro všichni preferovali psaní pouze v jednom jazyce. Intrajazykové asociace byly silnější než interjazykové a proto došla k závěru, že slova musí být ukládána ve dvou samostatných vnitřních slovnících.

Paradis však v roce 1978 přišel s hypotézou, která navrhovala tři různá místa, kde bilingvní člověk skladuje informace o jednotlivých slovech. První místo by mělo obsahovat duševní pocity o věcech a událostech a také to, jakou funkci ty které věci mají. Další dvě místa by potom sloužila pro ukládání jazyků, kdy každé z těchto dvou míst by bylo propojeno s místem prvním. Takže každý bilingvní člověk má jedno „pojmové“ místo, které je různě organizováno v souvislosti s tím, jaký jazyk používáme k vyjádření myšlenky, pocitu atd. Toto by vysvětlovalo, proč jsou určitá slova a pocity těžko překladatelné do jiného jazyka.

1.3. Schopnost oddělení a interakce jazyků

Mnoho bilingvních lidí zná celý fonologický a syntaktický systém obou jazyků spolu s mnoha tisíci slovy a přesto dokáže oba jazyky od sebe přesně oddělit. Jednu chvíli mluví jedním jazykem a když si to situace vyžádá, okamžitě mohou přejít do jazyka druhého, aniž by se tyto dva jazyky navzájem promíchaly. V roce 1967 Macnamara vynalezl model dvou přepínačů. Jeden z nich je pod lidskou kontrolou – člověk se sám rozhodne, jakým jazykem chce mluvit. Jediná doba, kdy nemá člověk nad jazykem vědomou kontrolu, je při naučených nebo zautomatizovaných slovních vyjádřeních, jako je např. počítání nebo modlení. Při těchto situacích může člověk používat jeden jazyk, aniž by si to uvědomoval (např. při mém pobytu v USA jsem používala určitá telefonní čísla, která jsem si pamatovala v angličtině a i teď, když jsem v České republice, si tato telefonní čísla dokážu vybavit pouze v anglickém jazyce a nejsem je schopna okamžitě vyjádřit v jazyce českém).

Druhý přepínač je automatický a je kontrolován jazykovým signálem, který právě přichází. Když jazyk, který je slyšen, je francouzština, přepínač automaticky přepne na francouzštinu atd. Každý z těchto přepínačů funguje nezávisle na sobě. Vědci se také zabývali otázkou, zda přepnutí z jednoho jazyka do druhého zabírá čas. Kolars v roce 1966 udělal pokus, kdy francouzsko-anglicky mluvící museli číst text v různých jazykových variacích. Některé pasáže byly monolingvní, jiné obsahovaly oba jazyky, kdy jedna věta byla ve francouzštině a druhá v angličtině a další pasáže měly smíšené dvojjazyčné věty. První polovina textu měla francouzský slovosled, druhá anglický. Nejprve se zkoumalo porozumění textu a ukázalo se, že všichni dobře rozuměli jak monolingvnímu, tak smíšenému textu. Problém nastal ve chvíli, kdy účastníci museli číst texty nahlas. Monolingvní pasáž přečetli za třicet sekund, pasáž, kde se střídaly jednotlivé věty, přečetli za třicet šest sekund a pasáž se smíšenými větami přečetli za čtyřicet pět sekund. Každé přepnutí tak trvalo asi 0,3 až 0,5 sekundy. Jazykové přepínání tedy ovlivnilo jazykovou produkci, ale ne porozumění. Tento pokus

ale později čelil velké kritice (užívání gramaticky chybných vět, umělé laboratorní prostředí aj.) a mnoho vědců je dosud přesvědčeno, že přepínání z jednoho jazyka do druhého žádný čas nezabírá.

1.4. Psycholingvistické aspekty bilingvismu

Takzvaných nevyvážených bilingvních lidí, kdy jeden jazyk dominuje nad druhým, je mnohem více, než těch vyvážených. Tento fakt nemusí být hned zřetelný, ale při stresové situaci se může objevit. Ovlivňujícími faktory jsou např.: hluk v okolí, duševní únava či emocionální událost. Bilingvní člověk je pak unavený, mluví pomaleji a může mít tendenci mluvit v druhém, více dominantním jazyce. Znímám několik cizinců žijících delší dobu v Praze, kteří při intenzivní komunikaci v češtině přecházejí po určité době do angličtiny a vysvětlují to únavou. Bilingvní lidé většinou používají své dva jazyky pro různé účely a ke komunikaci s různými lidmi, avšak jeden jazyk je pro ně většinou více osobní.

Mnoho monolingvních lidí si myslí, že ti bilingvní jsou dokonalí tlumočníci a překladatelé. To však není pravda. Mnoho bilingvních lidí má problémy s překladem, hlavně s písemným. Tlumočení se však dá natrénovat. Paradis (1988) věří, že při překladu se používají jiné mechanismy než při samotném mluvení, porozumění, čtení a psaní. Paradis to dokazuje na pacientech s afázií, kteří ztratili schopnost mluvit jedním z jazyků, ale byli schopni do tohoto jazyka překládat.

1.5. Nevýhody bilingvismu

Většina bilingvních lidí se necítí znevýhodněna schopností mluvit dvěma jazyky. Mezi nevýhody může však patřit: ovládání jednoho jazyka více než druhého, promíchání jazyků, nutnost překládat pro jiné lidi, pocit nenáležitosti k nějaké kultuře, anebo naopak pocit náležitosti ke dvěma

kulturám najednou, což může vyvolávat vnitřní konflikt. Problémy s oddělováním jazyků se mohou vyskytovat při cestování, ve společnosti multilingvních lidí a emocionálně vypjatých situacích.

1.6. Výhody bilingvismu

Podle Wurma (1997) mají bilingvní lidé přístup k daleko více informacím a vědomostem než lidé monolingvní, lépe chápou různé sémantické asociace, jsou méně rigidní a tolerantnější. Jejich myšlenkové modely jsou vyváženější, protože jsou zvyklí na různé a často i protichůdné koncepty. Mají lepší schopnost zvládat nové situace aniž by byli traumatizováni a přitom jsou schopni chápat problémy z různých hledisek.

Bilingvní lidé také uvádějí, že se jim líbí možnost komunikovat s lidmi z různých kultur, že se cítí doma na více místech, mají lepší šanci získat práci a mohou si třeba přečíst knihu v originálu. Mexický student žijící ve Spojených státech amerických říká: „Nedovedu si představit kde bych byl, kdybych byl monolingvní. Mám velké štěstí, že jsem se naučil druhý jazyk, který je skoro univerzální“. Německý student žijící ve Spojených státech amerických říká: „Díky bilingvismu jsem žil ve dvou kulturách, a to mi dalo větší toleranci k jiným jazykům a kulturám.“

1.7. Mentální aktivita, emoce a stres

Podle Grosjeana (1998) a jeho dotazníku 62 % bilingvních lidí počítá ve svém prvním jazyce nebo v jazyce, ve kterém se počítat naučili. Podobně se toto děje i při modlení. Mnoho lidí tak může říci naučenou modlitbu (Otčenáš) v jednom jazyce, ale kdyby ji chtěli říci v jazyce druhém, museli by celou modlitbu překládat. Výběr jazyka, kterým bilingvní jedinec mluví k sobě, záleží na situaci a na tématu o kterém přemýšlí. Někdy může přemýšlet i v obou jazycích najednou. Např. německo-anglicky mluvící žena

řekla při čtení inzerátu na prodej domu: „Hundertneunundzwanzig tausend dollar – for a three bedroom bungalow? (Stodvacetdevět tisíc dolarů za třípokojový bungalov?). U snění je to podobné. Může být v obou jazycích. Jazyk, ve kterém jedinec sní, je většinou ovlivněn situacemi a osobami, které se ve snu vyskytují. Francouz, žijící ve Spojených státech amerických, snil o malé vesnici na jihu Francie, kterou znal velmi dobře, ale dlouho tam nebyl. Ve snu místní lidé z této vesnice na něho mluvili francouzsky. Multilingvní Čech si ze svého snu pamatuje tuto větu: „Tak to je falšij ček.“ „Ček“ je z anglického „check“ – česky šek a „falšij“ je z ruského slova „falešný“.

Je více než zajímavé poslouchat bilingvní lidi vyprávět o tom, jak používají své jazyky v různých emocionálních situacích. Například Britta, která se přestěhovala do Francie a vdala se tam v jednadvaceti letech, říká, že je pro ni jednodušší vyjádřit své emoce ve francouzštině než v mateřském jazyce. Portugalsko-anglicky mluvící zase tvrdí, že pocit štěstí nejlépe vyjádří v angličtině, hněv a rozčilení zase v portugalštině. Při velké únavě, radosti nebo v hněvu mohou bilingvní jedinci nechtěně přecházet z jednoho jazyka do druhého. Například francouzsko-anglicky mluvící byl uštknut hadem na výletě se svými americkými přáteli a v tomto šoku mluvil smíšeně v obou jazycích. V angličtině se dožadoval lékaře a ve francouzštině reagoval na svoji bolest.

Také mnoho bilingvních si přeje, aby jeho nejbližší (přítel, přítelkyně, manžel, manželka) byli také bilingvní. Nemožnost mluvit o lásce v obou jazycích může v člověku vyvolat pocit frustrace. Například snoubenec mé přítelkyně není bilingvní a tedy nemluví jejím mateřským jazykem (čeština). V určitých situacích je to mé přítelkyni líto a přála by si, aby češtinu také ovládal.

1.8. Osobnost a bilingvismus

Mají bilingvní lidé jednu nebo dvě osobnosti? Někteří říkají, že při změně jazyka cítí, že se mění i jejich postoje a chování. Např. řecko-anglicky mluvící říká, že je více agresivní v řečtině než v angličtině. Rusko-anglicky mluvící přiznává, že je více slušná a rezervovaná v ruštině, že ve Spojených státech amerických nosí tričko a džíny, ale v Rusku se vždy obléká elegantně. Tripp dělala v roce 1968 výzkum, v němž japonsko-americké ženy musely doplnit nedokončené věty, které byly v angličtině i japonštině. Několik vět včetně odpovědí uvádím v následujícím přehledu:

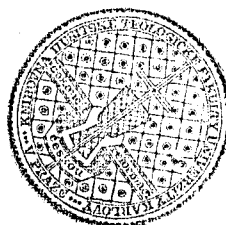
Nedokončená věta	Japonsky dokončená věta	Anglicky dokončená věta
Když se moje přání dostanou do konfliktu s rodinou...	je to veliké neštěstí	dělám si co chci
Nejspíš se stanu...	ženou v domácnosti	učitelkou
Opravdoví přátele	by si měli pomáhat	by měli být upřímní

Další pokus, který uskutečnila, byl se sedmadvacetiletým mužem, který se narodil ve Spojených státech amerických, ale mezi osmým a čtrnáctým rokem žil v Japonsku. Ukázala mu obrázek osoby sedící na podlaze, s hlavou opřenou o pohovku. Japonská odpověď zněla – žena pláče nad ztrátou snoubence a přemýšlí o sebevraždě, anglická odpověď byla – dívka se snaží dokončit vyšívání do školy.

V japonštině se objevovalo mnohem více emocí, které se týkaly rodiny, lásky, nevěry atd. V anglických odpovědích bylo více formálnosti a nekonkrétních osob. Možná je něco pravdy na českém rčení – Kolik řečí umíš, tolikrát jsi člověkem!

Proč ale někdo cítí, že se jeho osobnost mění při změně jazyka? Spíše se tu mění jejich postoje a chování v konkrétních situacích nezávisle na jazyku. Je možné, že změna jazyka je asociovaná se změnou sociálních rolí a emocionálních postojů. Každý jazyk je vyučován v jiném prostředí a v jiném

kontextu, a tak může být spojován s určitými typy chování. Bilingvní lidé si vyberou jazyk na základě momentální situace, podle účastníků dialogu, tématu a důvodu ke konverzaci. Tyto faktory ovlivňují lidské chování, a co vypadá jako změna osobnosti v závislosti na změně jazyka, může být pouze změna na základě těchto faktorů.

2 AFÁZIE

2.1. Definice afázie, typy afázií

Afázie (<http://neurocentrum.cz/afazie.htm>) patří do souboru vyšších korových poruch. Je řazena mezi poruchy jazyka, jde o neschopnost rozumět jazykovým symbolům a neschopnost je užívat. Je důležité, že jde o ztrátu již naučených schopností dorozumívat se řečí (mluvenou, čtenou, psanou). Jedná se o poruchu organického původu, především jako důsledek ložiskové léze korových a podkorových oblastí mozku. Je to tedy získaná porucha a musíme ji odlišit od vývojových poruch řeči a také od různých psychiatrických onemocnění (pacient svými reakcemi může někdy působit jako duševně nemocný člověk).

Symptomatika afázie je při srovnání různých jedinců velice variabilní, ale i u téhož jedince se dynamicky mění.

Většinou můžeme u nemocných v různé míře a kvalitě pozorovat:

- dysfluenci řeči
- dysprozodii – narušenou plynulost řeči, tempo řeči
- anomii – těžkosti při pojmenování
- řečové automatismy – stereotypní opakování slabik, frází
- perseveraci – neadekvátní přetrvávání nebo znovuužití předcházejícího elementu řeči, např. odpovědi i po změně otázky, podnětu
- agramatismy – poruchy gramatické stavby řeči
- parafázií – záměny fonémů, slabik, slov, až nahrazování slov jinými
- tzv. slovní salát – plynulá mluva s parafázií, pacient mluví plynule, ale úplně o něčem odlišném
- nelogismus – slovo, které nemá význam, je nově vytvořeno a v daném jazyce neexistuje
- echolálii – opakování slov nebo celých vět po mluvčím
- poruchy porozumění řeči

- alexii – poruchy čtení
- agrafii – poruchy psaní
- poruchy orientace

Typy afázií:

(<http://web.quick.cz/psychologie/neuro-lexikon.htm>, MULTIMEDIÁLNÍ VÝUKOVÝ ATLAS 2006)

Globální afázie: Jde o nejtěžší typ afázie. Je poškozena část frontálního (čelního) a temporálního (spánkového) laloku, Brocova a Wernickeova oblast. Pacient není schopný verbální i grafické řečové produkce. Je postiženo chápání mluvené i psané řeči, opakování slov a vět a pojmenování objektů. Později může přejít do Brocovy afázie.

Transkortikální smíšená afázie: Je způsobena izolací korových řečových oblastí od ostatních oblastí kůry, ale Brocova a Wernickeova oblast není poškozena. Tento typ afázie je vzácný. Postižený nerozumí mluvené ani psané řeči. Spontánní řeč je neplynulá, ale pacienti dobře opakuji. Může se objevit i echolálie, což je opakování slyšených slov. Je porušeno i pojmenování a hlasité čtení.

Brocova afázie: Dříve byla označována jako motorická či expresivní afázie. Je vyvolaná lézí Brocovy oblasti. Objevuje se neschopnost vyjádřit verbální i písemnou myšlenku. Verbální produkce není plynulá, má abnormální rytmus a melodii. Věty obsahují jen několik slov. Postižený často opakuje. Dochází k záměně foném „p“ a „b“. Převažují podstatná jména a slovesa. Gramatická struktura je zkomolená, chybí gramatické spojovací prvky. U těžších případů se schopnost mluvit vytrácí – mutismus. Je zhoršená schopnost pojmenovat objekty a opakovat slova a věty. Chápání řeči je zachováno. Porucha je uvědomována – pacient může být depresivní a apatický a může se vyhýbat slovním projevům.

Transkortikální motorická afázie: Vzniká při lézích frontálního kortexu, které jsou lokalizované před a nad Brocovou oblastí. Přerušuje se spojení mezi Brocovým centrem, premotorickým kortexem a suplementární motorickou oblastí. Klinicky připomíná Brocovu afázii. Objevuje se neschopnost verbálního a grafického řečového projevu a pojmenování objektů. Typické jsou echolálie. Opakování je výrazně lepší než samotná spontánní řeč. Vyskytují se lehké až středně těžké poruchy porozumění řeči. Čtení textu je fluentní.

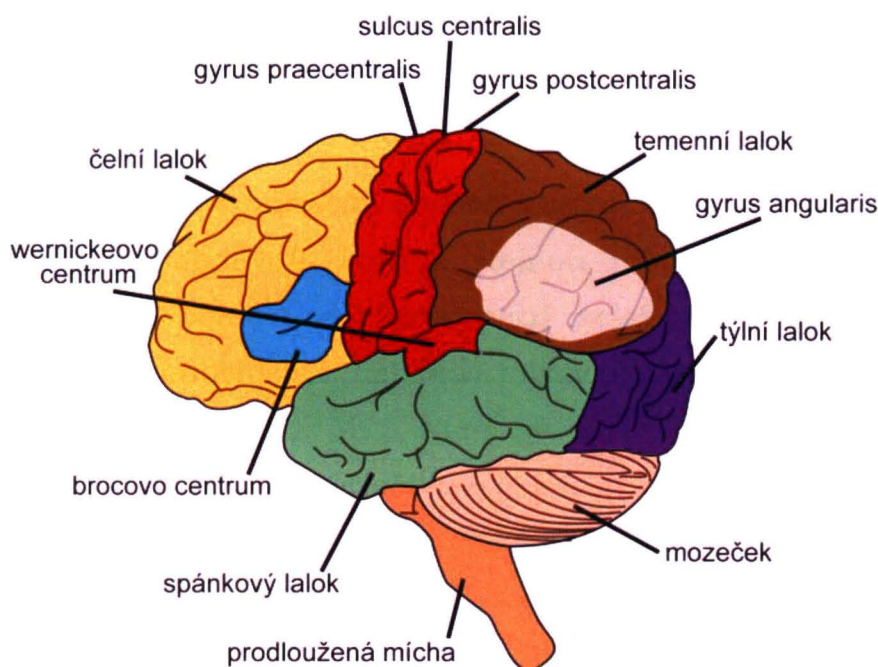
Wernickeova afázie: Dříve byla označována jako senzorická či percepční afázie: Vzniká lézí ve Wernickeově oblasti. Postižený není schopný chápat mluvenou a psanou řeč, pojmenovat objekty, opakovat slova a věty, sestavit koherentní myšlenku. Klesá počet informačně výstižných slov, je těžké vyjádřit myšlenky. Pacient používá nesprávná slova (parafazie) a nelogismy – dojem, že mluví cizí řečí. Postižený může působit i zmateně – slovní salát. Řeč i grafická produkce působí nesrozumitelně, je však plynulá a tempo je normální až zrychlené. Nemoc není uvědomována. Může se objevit i slovní hluchota – porucha porozumění slovům, ale porozumění ostatním zvukům je neporušené.

Transkortikální senzorická afázie: Jde o vzácnou formu afázie a může být mylně považována za Wernickeovu afázii. Liší se především dobrou schopností opakování. Řeč je plynulá, objevují se však echolálie a nelogismy. Je porušeno čtení, psaní i porozumění čtenému a psanému textu.

Kondukční afázie: Je porušena schopnost opakovat mluvenou řeč ve srovnání s plynulou spontánní řečí a dobrým porozuměním.

Anomická afázie: léze L gyrus angularis. Jako dominantní se objevuje porucha pojmenování. Řeč je docela plynulá, někdy chybí významonosná slova, která jsou nahrazována zájmeny.

Anatomie mozku:

Přehled afázií – viz příloha č. 1

2.2. Afázie u bilingvních lidí

Neurologové, psychologové a lingvisté se vždy zajímali o to, jak je jazyk v mozku u bilingvních lidí organizován a jak se tato organizace liší od monolingvních lidí. Při této studii nás může napadnout mnoho otázek, jako např.: Jaké jazyky byly ovlivněny mozkovým poškozením? Byly všechny ovlivněny stejně? Jaké faktory se podílejí na znovuoobnovení jazykových schopností?

Jak už jsem se zmínila, afázie je porušení jazykových schopností jako např. porozumění řeči, ale i její produkce způsobené poškozením mozku. Toto poškození mozku může být způsobeno např. dopravní nehodou, cévní mozkovou příhodou, mozkovým nádorem nebo úrazem hlavy. O bilingvních a multilingvních afaticích bylo publikováno již mnoho studií. Předtím, než zmíním některé z těchto studií, bych chtěla zdůraznit, že u většiny afatiků

nebylo úplně známo, jak dobře a plynule mluvili před poškozením mozku a tedy je těžké zjistit, jaký jazyk byl postižen nejvíce. Například Paradis (1977) zkoumal znovunabytí jazyků u afatiků a faktory, které umožňují, že některé jazyky se obnoví dříve než jazyky jiné:

Nejvíce se objevuje *paralelní obnova jazyků*, což znamená, že podobně poškozené jazyky se obnovují skoro ve stejnou dobu. V menší míře se také objevuje *neparalelní obnova*, do které patří *selektivní obnova*, při níž se pacientovi nikdy neobnoví jeden nebo i více jazyků. Příklad selektivní obnovy byl popsán Paradisem (1977). Muž, který se narodil v Curychu, v německé části Švýcarska, prodělal ve čtyřiačtyřiceti letech cévní mozkovou příhodu. Jeho mateřským jazykem byla švýcarská němčina, ve škole se naučil spisovnou němčinu, francouzštinu a částečně italštinu. Ve svých třiceti letech se přestěhoval z Curychu do francouzské části Švýcarska a francouzština se tak stala jeho nejvíce používaným jazykem. Po cévní mozkové příhodě se u něho objevila afázie. Porozumění všem jazykům se obnovilo poměrně rychle, ale musel se znovu naučit mluvit. První jazyk, který se mu vrátil, byla francouzština, potom následovala spisovná němčina a italština. Jeho mateřský jazyk, švýcarská němčina, se však nikdy neobnovil.

Postupná restituce jazyků nastává, když se jeden jazyk nezačne obnovovat dokud se jiný zcela neobnoví. Tak například švýcarský Němec, který mluvil švýcarskou i spisovnou němčinou, měl autonehodu ve věku dvaatřiceti let a byla u něho diagnostikována afázie. Když byla jeho schopnost mluvit obnovena, byl schopen používat pouze spisovnou němčinu. V nemocnici mluvil spisovnou němčinou se svou domácí, která ho velmi často navštěvovala a probírala s ním mnoho jazykových cvičení. Když se jeho spisovná němčina asi po pěti měsících úplně obnovila, začala se znovu obnovovat i jeho švýcarská němčina — mateřský jazyk.

Dalším málo obvyklým typem obnovení jazyků je tzv. *antagonistická obnova*, kdy jeden jazyk se začne zhoršovat, když ten druhý se začne zlepšovat. Příklad této obnovy jsem zmínila v úvodu své práce. Velice

zajímavý případ střídavé antagonistické obnovy popsal Paradis (1980). V něm jeden jazyk byl obnoven, avšak následně vymizel, když se ten druhý začal objevovat. Když se obnovil ten druhý, vzápětí vymizel a obnovil se znovu ten první atd. Čtyřicetiletá jeptiška v Maroku, která mluvila francouzsky a arabsky, měla afázii po nehodě na motorce. Čtyři dny po nehodě byla schopna vyslovit několik slov arabsky, ale ne francouzsky, i když francouzsky rozuměla dobře. Po dvou týdnech mluvila francouzsky plynule, avšak hned druhý den byla její francouzština slabá a její arabština plynulá. Další den se vše znovu obrátilo. Velice zajímavé na tomto případě ale je, že kdykoliv měla problémy mluvit jedním jazykem, nikdy neměla obtíže do tohoto jazyka překládat, ale do jazyka, kterým mluvila plynule, překládat nemohla. Její schopnost překládat byla úplně oddělena od schopnosti mluvit.

Posledním typem obnovy je *smíšená obnova*, kdy oba jazyky jsou do sebe propleteny. Například šestačtyřicetiletý anglický obchodník, který žil a pracoval ve Francii šestnáct let a hovořil velmi plynule oběma jazyky, měl po úrazu afázii a při léčení se jeho dva jazyky, a to jak v mluveném, tak i ve psaném projevu objevily do sebe promíchané. Jeho věta vypadala asi takto: *I'es avec une massio dial a et except dams le cissuden.*

Vědci se zabývali tím, jaké jazyky se obnovují jako první a proč. Podle Ribota (ALBERT 1978) jazyk, který se člověk naučí jako první (mateřský jazyk), bude nejspíš poškozený nejméně a tedy se obnoví nejrychleji. Tato hypotéza se jmenuje „Ribotovo pravidlo“. Toto pravidlo je však velice těžké potvrdit, protože ve většině případů je mateřský jazyk nejvíce používaný před poškozením mozku. Tento poznatek vedl Pitrese k vytvoření teorie, že jazyk, který byl nejvíce používán před poškozením mozku, se také nejdříve obnoví. Domnívám se, že Pitresovo pravidlo je přesnější než Ribotovo. Albert a Obler (1978) našli dvacet pět případů, které odpovídaly Pitresovu pravidlu a třináct, které mu neodpovídaly. Dále objevili dvacet šest případů, které odpovídaly Ribotovu pravidlu a třicet neodpovídajících.

To, jak často je jazyk před poškozením mozku používán, hraje zcela jistě velkou roli, ale velice důležitý je i pacientův psychický a emocionální stav. Opět se zde vrátím k již zmíněnému případu muže s postupnou restitucí jazyků, švýcarského Němce, který mluvil švýcarskou i spisovnou němčinou a měl ve věku dvaatřiceti let autonehodu s pozdější diagnózou afázie. Když byla jeho schopnost řeči obnovena, byl schopen používat pouze spisovnou němčinu. V nemocnici mluvil spisovnou němčinou se svou domácí, která za ním často docházela a pomáhala mu s jazykovými cvičeními. Když se jeho spisovná němčina asi po pěti měsících úplně obnovila, začala se znovu obnovovat i jeho švýcarská němčina, mateřský jazyk. To, že se u něj obnovila nejdříve spisovná němčina, se vysvětluje tím (MINKOWSKI 1963), že měl tento muž velice blízký vztah ke své domácí, která o něho v nemocnici obětavě pečovala. Naopak, pacientovi příbuzní, kteří mluvili švýcarskou němčinou, ho v nemocnici vůbec nenavštívili. Také se několik měsíců před nehodou rozešel s dívkou, která mluvila švýcarskou němčinou. Tyto emocionální faktory měly negativní vliv na obnovu švýcarské němčiny a velmi pozitivní vliv na obnovení němčiny spisovné.

Jazyk, kterým se na pacienta mluví v průběhu terapie, může hrát také velkou roli při obnově jazyků. Polský voják se znovu naučil ruštinu jako první jazyk proto, že jeho ošetřující zdravotní sestra byla Ruska.

Také jazyk, kterým pacient před poškozením mozku četl i psal, má větší šanci se obnovit, než jazyk, kterým pacient pouze hovořil. A neméně důležité je i to, jak dobře pacient jazyk ovládal před poškozením.

Existuje mnoho dalších faktorů, které hrají podstatnou roli při obnově jazyků. Je to například i pacientův věk. Albert a Obler (1975) zjistili, že u starších lidí nebývá časté, že jazyk, který používali nejvíce před poškozením mozku, se obnoví jako první, ale u mladých lidí či u lidí ve středním věku je to častější. Dalším faktorem je závažnost postižení. Když jsou postiženy kortikální struktury, které jsou propojeny s řečovými centry, pacient se může soustředit pouze na jeden jazyk.

Většinou ne jeden, ale kombinace faktorů má vliv na obnovení jazyků. Celý obraz afaziologie u bilingvních lidí je velice komplexní. Albert a Obler (1975) psali o pětatřicetileté ženě, která mluvila maďarsky, francouzsky, anglicky a hebrejsky. Po operaci mozku se u ní objevilo několik typů afázie. Hebrejsky nemluvila snadno, jen telegraficky, ale rozuměla jí velice dobře (Brocova afázie). Její angličtina byla plynulá, ale nedávala smysl a měla problémy s porozuměním (Wernickeova afázie). Její maďarština a francouzština se projevovaly podobně jako hebrejšтина a angličtina. Jedno poškození mozku vyvolalo dva různé typy afázie najednou.

Levá mozková hemisféra je dominantní pro jazyky. Například u praváků produkce a porozumění řeči jsou prakticky nemožné, když je levá hemisféra uvedena do „spánku“. Ale když je pravá hemisféra v anestézii, na řeč to nemá skoro žádný vliv. Otázkou je, jestli bilingvní lidé mají také dominantní levou hemisféru pro řeč nebo ne. Dříve se vědci domnívali, že u bilingvních je pravá hemisféra využívána mnohem více. Bylo například zjištěno (GALLOWAY 1980), že jenom dvě procenta monolingvních praváků — afatiků měla lézi na pravé hemisféře, ale u bilingvních afatiků to bylo až kolem patnácti procent. Galloway také tvrdil, že pravá hemisféra je více využívána v začátečním stádiu učení se jazyka a že člověk, který již mluví plynule, pravou hemisféru už nepoužívá. Nyní je spíše dokazováno, že monolingvní a bilingvní lidé se neliší ve využívání mozkových hemisfér.

3 MĚŘENÍ JAZYKOVÉHO PROFILU KOMUNIKAČNĚ INTAKTNÍCH BILINGVNÍCH OSOB A BILINGVNÍCH OSOB S NARUŠENOU KOMUNIKAČNÍ SCHOPNOSTÍ

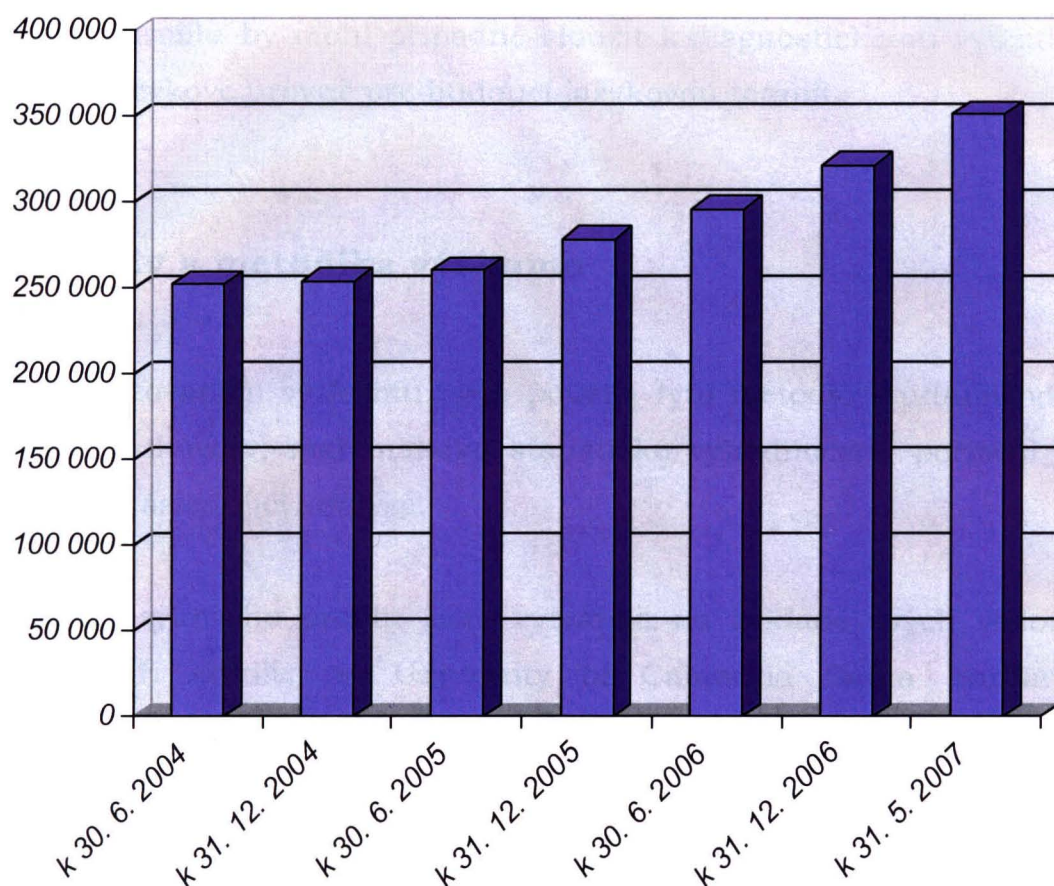
3.1. Výzkumný problém

V České republice je velké množství afatických pacientů. V tomto množství se občas vyskytují pacienti bilingvní. Lékaři nevěnují tomuto jevu zvláštní pozornost a bilingvnost pacientů poznají teprve tehdy, když afatik mluví cizím jazykem. Lékaři však tuto skutečnost ignorují a terapie tak probíhá pouze v jednom jazyce a tím je čeština.

Domnívám se, že tento jev (bilingvismus) bude v budoucnu mnohem častější. V České republice přibývá cizinců, kteří se zde usazují trvale (viz. graf Počet cizinců v ČR) a také se do vlasti vracejí lidé, kteří kdysi emigrovali. Proto bude nutné věnovat tomuto problému větší pozornost a terapie ve dvou či více jazycích by měla být těmto lidem umožněna.

Počet cizinců v ČR (dlouhodobý i trvalý pobyt)

k 30. 6. 2004	252 120
k 31. 12. 2004	254 294
k 30. 6. 2005	260 256
k 31. 12. 2005	278 312
k 30. 6. 2006	295 955
k 31. 12. 2006	321 456
k 31. 5. 2007	351 203

(Statistické informace pro tento graf byly získány z materiálů Ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie PČR <http://www.mvcr.cz/statistiky/migrace.html>)

3.2. Úkol a cíl výzkumu

Mým úkolem bylo vytvořit test jazykového profilu ve dvou jazycích, v češtině a angličtině. Tento test měl prověřit schopnost člověka používat dva jazyky, ověřit míru jejich plynulosti a v neposlední řadě také zjistit, jaký jazyk je dominantní. Součástí úkolu je zjistit stav transferu fonologie a syntaxe mezi jazyky, úroveň sémantizace v jazycích a některá další jazyková specifika.

Jako cíl jsem si tedy určila přípravu tohoto testu a jeho experimentální ověření u různých bilingvních osob. Chtěla jsem ověřit jeho účinnost

a spolehlivost na komunikačně intaktních bilingvních osobách a poté vyhodnotit možnost jeho použití u bilingvních pacientů s afázií. Tento test jazykového profilu by mohl případně sloužit k diagnostickému využití, tedy ke zjištění jazykové úrovně pro budoucí jazykovou terapii.

3.3. Metody a metodika výzkumu

V realizovaném výzkumu jsem použila tyto metody: studium odborné literatury, rozhovory, matematicko statistické vyhodnocení, pořízení audio nahrávky a následující analýza.

Test jazykového profilu jsem vytvářela na základě svých vědomostí, získaných při studiu na University of California Santa Barbara na přednáškách u Lou Spaventy. V této době jsem se začala více zajímat o bilingvismus. Také jsem čerpala ze svých praktických zkušeností s výukou angličtiny a nakonec jsem vycházela i ze svých osobních poznatků.

Testování bilingvních osob proběhlo v Praze v období od 5. 3. 2007 do 31. 3. 2007. Kritéria výběru: muž či žena bilingvní v anglickém a českém jazyce. Nutná byla určitá vyváženost obou jazyků, minimální vzdělání středoškolské s maturitou.

3.3.1. Struktura testu jazykového profilu

A) ŠKÁLA OHODNOCENÍ

1. Dotazník jazykové historie a sebehodnocení (česká a anglická verze)
2. Rozhovor v angličtině
3. Rozhovor v češtině

B) TEST PLYNULOSTI

1. Popis obrázku v angličtině
2. Doplnění slov do anglického a českého textu
3. Čtení nahlas a porozumění textu (anglický i český text)
4. Následování pokynů v češtině a angličtině
5. Popis obrázku v češtině

C) TEST PRUŽNOSTI

1. Pojmenování obrázků
2. Synonyma
3. Asociace
4. Vytváření slov

D) TEST DOMINANCE

3.3.2. Podrobný přehled testu jazykového profilu

A) 1. DOTAZNÍK JAZYKOVÉ HISTORIE A SEBEHODNOCENÍ

Anglická verze dotazníku — viz příloha č. 2

Jméno:

Věk:

Pohlaví:

Vzdělání:

Zaměstnání:

Místo narození:

Vyjmenujte všechna místa pobytu od narození až po současnost a uveďte dobu trvání pobytu:

1. Jaký je Váš mateřský jazyk? Pokud se Váš mateřský jazyk liší od jazyku, kterým jste mluvil/a doma, když jste vyrůstal/a, uveďte prosím Váš domácí jazyk.

2. Jaký je Váš druhý jazyk?

3. V kolika letech jste se začal/a učit druhý jazyk?

4. Kde jste se začal/a učit druhý jazyk? Bylo to doma, ve škole nebo jinde?
A z jakého důvodu?

5. V jakém jazyce jste absolvoval/a studia?

Mateřská škola:

1. stupeň základní školy:

2. stupeň základní školy:

Učiliště:

Střední škola:

Vyšší škola:

Vysoká škola:

6. Mluvíte ještě nějakým jiným jazykem? Jestli ano, na jaké úrovni (základní, mírně pokročilá, pokročilá, více než pokročilá, dokonalá)?

7. Můžete psát a číst v obou jazycích?

8. Uveďte v procentech, jak často mluvíte rodným jazykem, druhým jazykem nebo jinými jazyky v jednom dnu. Konečný součet by měl činit sto procent.

Rodný jazyk:

Druhý jazyk:

Jiný jazyk:

9. Uveďte, kolik hodin denně posloucháte rádio nebo se díváte na televizi ve Vašem rodném jazyce, druhém jazyce či v jiných jazycích.

Rodný jazyk:

Druhý jazyk:

Jiný jazyk:

10. Uveďte, kolik hodin denně čtete ve Vašem rodném jazyce, druhém jazyce nebo jiných jazycích.

Rodný jazyk:

Druhý jazyk:

Jiný jazyk:

11. S kým hovoříte ve Vašem rodném jazyce, druhém jazyce či jiných jazycích?

Rodný jazyk:

Druhý jazyk:

Jiný jazyk:

12. Kdy a v jakých situacích mluvíte rodným jazykem, druhým jazykem nebo jinými jazyky?

Rodný jazyk:

Druhý jazyk:

Jiný jazyk:

13. Uveďte v procentech, jak často v jednom týdnu píšete v rodném jazyce, druhém jazyce či jiných jazycích. Konečný součet by měl činit sto procent.

Rodný jazyk:

Druhý jazyk:

Jiný jazyk:

14. V jakém jazyce děláte matematické úkony, jako např. počítání?

15. V jakém jazyce obvykle sníte?

16. V jakém jazyce přemýšlíte?
17. Když jste ve stresové nebo v emocionální situaci, v jakém jazyce mluvíte?
18. V jakém jazyce raději komunikujete?
19. V jakém jazyce raději píšete?
20. V jakém jazyce raději čtete?
21. V jakém jazyce raději posloucháte?
22. Stává se někdy, že se Vám jazyky navzájem promíchají? Jestli ano, jak často a v jakých situacích?
23. V jakém jazyce čtete plynuleji?
24. V jakém jazyce mluvíte plynuleji?
25. V jakém jazyce je pro Vás snadnější psát?
26. V jakém jazyce je pro Vás snadnější poslouchat?
27. Jaký jazyk je podle Vás dominantní?

Tento dotazník jsem vytvořila ve dvou verzích, v anglické i české. Účastník výzkumu si tedy mohl vybrat, v jakém jazyce chce tento dotazník vyplnit. Testovaný vyplňoval tento dotazník písemně, v případě nejasnosti mohl v průběhu vyplňování dotazníku klást otázky.

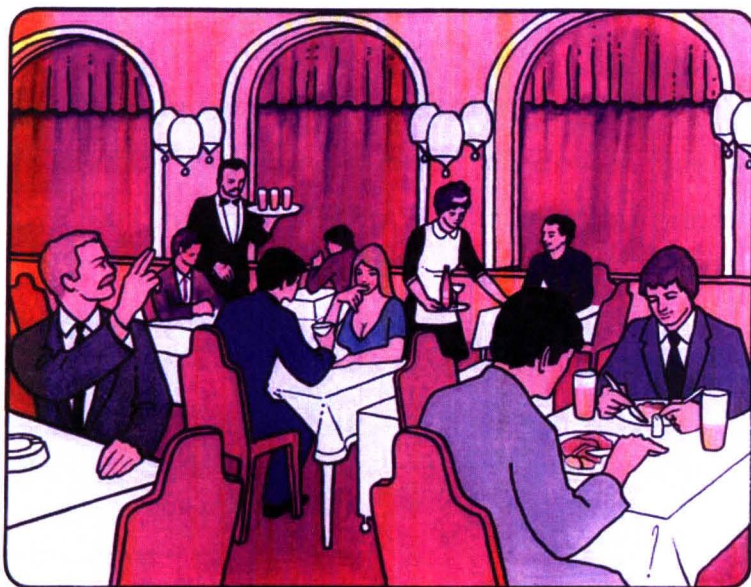
Cílem tohoto dotazníku bylo se co nejvíce dozvědět o účastníkově mateřském i druhém jazyce, jak často tyto jazyky užívá, i o tom, v jakém jazyce upřednostňuje komunikaci a o kterém jazyce se domnívá, že ho zvládá plynuleji.

A) 2. ROZHOVOR V ANGLIČTINĚ

A) 3. ROZHOVOR V ČEŠTINĚ

Během těchto rozhovorů jsem se snažila v první řadě vytvořit uvolněnou a příjemnou atmosféru a také jsem se snažila o to, aby se účastníci výzkumu měli možnost rozmluvit v obou jazycích. Sledovala jsem i výslovnost, promíchání obou jazyků či případné chyby.

B) 1. POPIS OBRÁZKU V ANGLIČTINĚ

(tento obrázek převzat z Obrázkového slovníku pro afatiky)

Účastník výzkumu měl za úkol popsat verbálně tento obrázek v anglickém jazyce. Sledovala jsem jeho slovní zásobu a čas, ve kterém tento obrázek popsal.

B) 2. DOPLŇOVÁNÍ SLOV DO ANGLICKÉHO A ČESKÉHO TEXTU

WORD COMPLETION

To be good at whatever sport you _____, you need to _____ a lot of time and energy on it. Professional footballers, for example, need to develop

particular _____, like passing the ball and tackling, but they also need to improve their stamina and general _____. They _____ most days. This usually involves running round the _____ and doing lots of exercises.

DOPLŇOVÁNÍ SLOV

Pokud chcete vyniknout v jakémkoliv sportu, který _____, musíte tomu _____ hodně času a energie. Například profesionální fotbalisté si musí osvojit určité _____, jako je přihrávka míče spoluhráči a odebrání míče soupeři. Také musí neustále zlepšovat celkovou _____ a výdrž. _____ po většinu dní v týdnu, například běhají po _____ a intenzivně cvičí.

Každý účastník měl za úkol písemně doplnit chybějící slova do identického anglického a českého textu. Sledovala jsem čas, v jakém účastník jednotlivá slova ve cvičení doplnil a také volbu použitých slov.

B) 3. ČTENÍ NAHLAS A POROZUMĚNÍ TEXTU

Anglický text:

Překlad anglického textu – viz příloha č. 3

CHENEY OK AFTER BLAST OUTSIDE AFGHAN BASE

A suicide bomber killed 19 people and wounded 11 outside the main U.S. military base in Afghanistan on Tuesday during a visit by Vice President Dick Cheney, though the vice president was apparently not in danger, U.S. and Afghan officials said.

The blast happened near the first security gate outside the base at Bagram, killing 19 people, said Khoja Mohammad Qasim Sayedi, chief of the province's public health department.

Gov. Abdul Jabar Taqwa said "18 to 20 dead bodies" lay on the ground after the blast. Maj. William Mitchell said it did not appear the explosion was intended as a threat to the vice president.

"He wasn't near the site of the explosion," Mitchell said. "He was safely within the base at the time of the explosion." Mitchell said it appeared there were casualties from the blast, but he didn't immediately know how many.

Ajmall, a shopkeeper in the market outside the base, called the blast "huge," and said it shook the small market area. Ajmall, who goes by one name, said those wounded in the blast were taken inside the U.S. base for treatment.

Khan Shirin, a private security guard, sobbed near the body of his relative, Farvez, a truck driver and the representative of a transport association that hauls goods for the U.S. base. Shirin said many of the people killed were truck drivers waiting to get inside the base.

Zemer Bashary, the spokesman for the Interior Ministry, said the blast was caused by a suicide bomber, though he didn't know if it was a man on foot or a car bomb.

Cheney, who spent the night at Bagram, left the base about 90 minutes after the 10 a.m. blast. The explosion sent up a plume of smoke visible by reporters inside the base traveling with Cheney, and American military officials declared a "red alert" inside the base.

"The vice president is fine" said his spokeswoman, Lea Anne McBride.

Cheney had been expected to meet with President Hamid Karzai on Tuesday in Kabul, 30 miles south of Bagram, after a planned meeting on Monday was canceled because of bad weather.

(článek použit z denního tisku)

1. How many people were killed by the suicide bomber?
2. Was Vice President Dick Cheney in danger?

3. Was Dick Cheney near the site of the explosion?
4. What happened with the wounded people after the blast?
5. Who were the people killed by the explosion?
6. Why was the meeting with Dick Cheney and Hamid Karzai canceled?

Český text:

Soud – Nesoud, v katedrále sv. Víta se platí dál

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR vrátit Svatovítskou katedrálu po několika měsících zpět státu se zatím v chrámu samotném nijak neprojevalo. Návštěvníci z celého světa, kteří chtějí za své vstupné platné jinak v celém areálu Hradu, vidět víc než jen vstupní prostory katedrály, si i včera museli připlatit po stokoruně.

Pořadatelé, kteří střeží vstup za provazy ohraničující toto přísně vymezené miniúzemí, jsou nekompromisní. Zdvořile a v několika jazycích, přesto ale neústupně vracejí k pokladně v chrámu každého, kdo kromě Správy Pražského hradu nepřispěl svými penězi také Metropolitní Kolegiální kapitule Všem svatých.

Ve všech pokladnách provozovaných Správou Pražského hradu dostávají turisté upozornění, že v případě svatého Víta je čeká ještě jeden zásah do peněženky. Po chvíli okázalého divení nad takovými pořádky se také většinou vracejí a obratem se už hlásí s novou, stokorunovou vstupenkou. Ta jim umožní postoupit dál, do téměř prázdné hlavní chrámové lodi.

Vstupné turisty odrazuje

Většina návštěvníků se totiž spokojí s pohledem od provazů. Pokud chtějí absolvovat kromě nahlédnutí do katedrály celý velký prohlídkový okruh Hradem, beztak jim na víc nezbyvá čas.

Velký okruh nabízí za 350 korun nezlevněného vstupného prohlídku Starého Královského paláce, expozice Příběh Pražského hradu, Baziliky sv. Jiří, Jiřského kláštera — Národní galerie, Zlaté uličky s Daliborkou a Obrazárny Pražského hradu. Za malý okruh, který je omezen na Starý Královský palác, Svatojiřskou baziliku a Zlatou uličku, dá jednotlivý turista 250 Kč, při využití rodinného vstupného 300. Připlácet další peníze se nechce zdaleka každému.

"Přijela jsem s dvěma syny, abych jim ukázala něco z hlavního města, kde jsem před lety studovala," říká paní Květoslava Perníčková ze Vsetína. Hrad si naplánovali hned na pondělí. "Zastávku u svatého Víta jsme nemohli vynechat, další peníze za ni ale nedám. Ať se kluci pořádně podívají sami, až vyrostou," říká s pokrčením ramen, když rodina míří k východu.

(článek použit z denního tisku)

1. Musí turisté zaplatit vstupné, když si chtějí prohlédnout katedrálu?
2. Kolik peněz musí za vstupné zaplatit?
3. Jsou pořadatelé na návštěvníky nepříjemní?
4. Navštěvuje chrámovou loď katedrály hodně lidí?
5. Který z okruhů nabízí vstup do Národní Galerie?
6. Proč přijela paní Perníčková se svými syny do Prahy?

Pro tuto část testu jsem vybrala dva přibližně stejně dlouhé texty, jeden v češtině a jeden v angličtině. Každý z účastníků měl za úkol přečíst nejprve anglický a potom český text nahlas a po jeho přečtení odpovědět na otázky uvedené pod textem. Měřila jsem čas, ve kterém účastník text přečetl,

i ve kterém odpověděl na příslušné otázky. Sledovala jsem jeho výslovnost, chyby při čtení i schopnost porozumět textu, tedy správně zodpovědět otázky.

B) 4. NÁSLEDOVÁNÍ POKYNŮ V ČEŠTINĚ A ANGLIČTINĚ

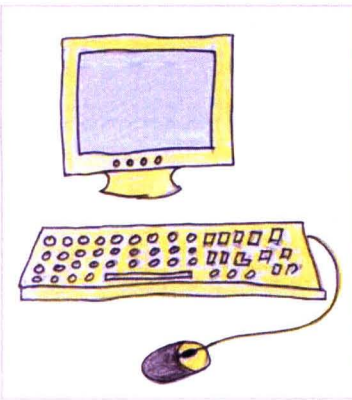
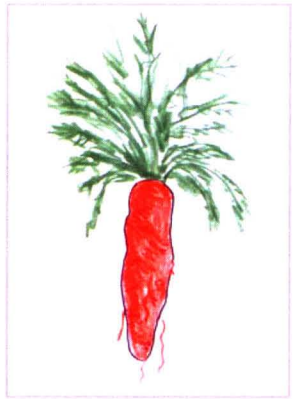
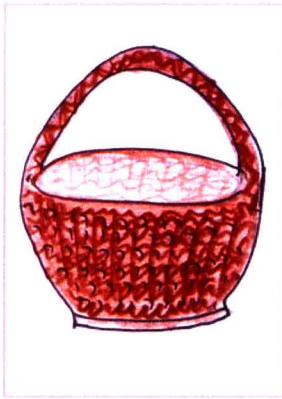
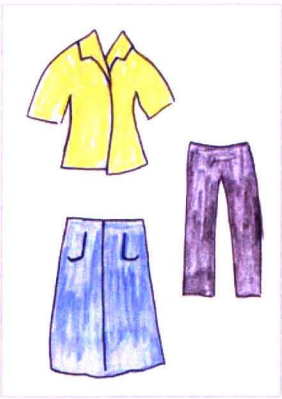
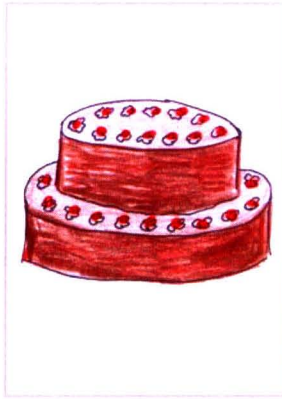
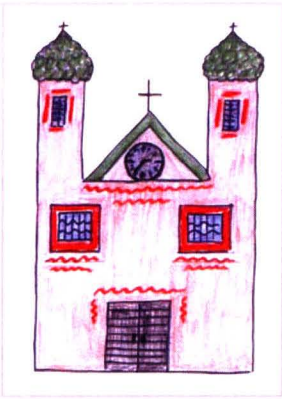
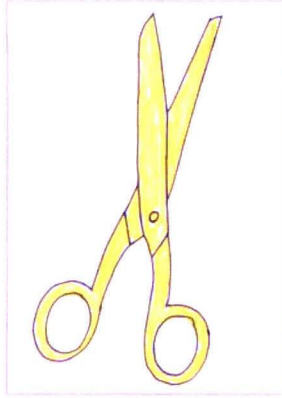
Testovaný měl za úkol rozeznávat xylofon podle barev jednotlivých políček. Instrukce dostával jak v českém, tak i v anglickém jazyce. Sledovala jsem rychlost jeho reakcí.

B) 5. POPIS OBRÁZKU V ČEŠTINĚ

Účastník ústně popisoval stejný obrázek (restaurace), ale tentokrát v českém jazyce. Popis obrázku v češtině jsem zařadila až na konec této části testu proto, aby měl testovaný delší odstup od popisu v angličtině.

C) 1. POJMENOVÁNÍ OBRÁZKŮ

Nakreslila jsem jednoduché obrázky s různými náměty, aby testovaný nemusel dlouho přemýšlet a odpověď byla tudíž spontánní.

Testovaný měl ústně pojmenovat každý obrázek v jazyce, který je pro něho přirozenější.

Obrázky jsem ukazovala jednotlivě rychle za sebou a sledovala jsem výběr jazyka.

C) 2. SYNONYMA

dům:

beautiful (krásný):

veliký:

probably (zřejmě):

obchod:

darling (miláček):

Účastník vymýšlel k jednotlivým slovům co nejvíce synonym. Mohl používat oba dva jazyky podle toho, v jakém jazyce ho dané synonymum nejprve napadlo. Toto cvičení probíhalo ústně.

Snažila jsem se vybrat taková slova, která mají hodně synonym v obou jazycích. Opět jsem se soustředila na výběr jazyka.

C) 3. ASOCIACE

Praha:

childhood (dětství):

Vánoce:

summer (léto):

Účastník musel k jednotlivým slovům přiřadit co nejvíce asociací. Mohl používat libovolně oba jazyky podle toho, v jakém jazyce se mu asociace nejdříve vybavila. Vše probíhalo ústně.

Snažila jsem se vybrat taková slova, která vyvolávají více asociací. Soustředila jsem se na výběr jazyka.

C) 4. VYTVÁŘENÍ SLOV

personifikace:

Testovaný měl za úkol vytvořit co nejvíce anglických i českých slov z tohoto daného slova (personifikace). Jednalo se o písemné cvičení. Hodnotila jsem výběr jazyka.

D) TEST DOMINANCE

supermarket

developer

internet

robot

Ikea

stereo

student

rum

studio

motor

BMW

@

album

TV

bible

Testovanému bylo zadáno slovo, které existuje v obou jazycích (ale liší se výslovností) a testovaný ho měl vyslovit.

V tomto cvičení jsem sledovala hlavně to, v jakém jazyce účastník výzkumu tato slova vyslovoval.

3.3.3. Účastníci a průběh testu

Testovala jsem celkem čtyři účastníky, tři muže a jednu ženu. Všichni byli bilingvní v českém a anglickém jazyce. Mým cílem bylo ověřit test jazykového profilu u bilingvních osob žijících v prostředí sekundárního jazyka a u osob bilingvních od raného dětství.

Testování vždy probíhalo v klidné a tiché místnosti a bylo zvukově nahráváno. Každý účastník dostával instrukce v obou jazycích, aby jeden jazyk neupřednostňoval před druhým. Někdy jsem na počátku užila češtinu, jindy angličtinu. Všechny účastníky jsem testovala jednotlivě.

Ze zvukové nahrávky jsem vše přenesla do písemné formy a poté jsem data analyzovala.

U všech účastníků výzkumu jsem z důvodu zachování anonymity změnila jména. Všichni účastníci dali ústní souhlas s uvedením získaných údajů v mé diplomové práci.

3.4 Data a interpretace

Jazykový profil č.1

A) 1. DOTAZNÍK JAZYKOVÉ HISTORIE A SEBEHODNOCENÍ

Jméno: *David*

Věk: *37*

Pohlaví: *mužské*

Vzdělání: *vysokoškolské – magisterský titul*

Zaměstnání: *vysokoškolský učitel*

Místo narození: *Florida, Spojené státy americké*

Vyjmenujte všechna místa pobytu od narození až po současnost a uveďte dobu trvání pobytu:

Florida: 6 roky

Pensylvánie: 16 let

Kalifornie: 3 roky

Praha: 12 let

1. Jaký je Váš mateřský jazyk? Pokud se Váš mateřský jazyk liší od jazyku, kterým jste mluvil/a doma, když jste vyrůstal/a, uveďte prosím Váš domácí jazyk.

Anglický jazyk

2. Jaký je Váš druhý jazyk?

Český jazyk

3. V kolika letech jste se začal/a učit druhý jazyk?

V pětadvaceti letech

4. Kde jste se začal/a učit druhý jazyk? Bylo to doma, ve škole nebo jinde?

A z jakého důvodu?

V Praze od kamarádů

5. V jakém jazyce jste absolvoval/a studia?

Mateřská škola:

1. stupeň základní školy:

2. stupeň základní školy:

Střední škola:

vše v anglickém jazyce

Vysoká škola:

6. Mluvíte ještě nějakým jiným jazykem? Jestli ano, na jaké úrovni (základní, mírně pokročilá, pokročilá, více než pokročilá, dokonalá)?

Německý jazyk – pokročilá úroveň

7. Můžete psát a číst v obou jazycích?

Ano, v českém jazyce však dělám chyby – háčky, čárky.

8. Uveďte v procentech, jak často mluvíte rodným jazykem, druhým jazykem nebo jinými jazyky v jednom dnu. Konečný součet by měl činit sto procent.

Rodný jazyk: 50%

Druhý jazyk: 40%

Jiný jazyk: 10%

9. Uveďte v procentech, kolik hodin denně posloucháte rádio nebo se díváte na televizi ve Vašem rodném jazyce, druhém jazyce či v jiných jazycích.

Rodný jazyk: 40%

Druhý jazyk: 30%

Jiný jazyk: 30%

10. Uveďte v procentech, kolik hodin denně čtete ve Vašem rodném jazyce, druhém jazyce nebo jiných jazycích.

Rodný jazyk: 10%

Druhý jazyk: 90%

Jiný jazyk: 0%

11. S kým hovoříte ve Vašem rodném jazyce, druhém jazyce či jiných jazycích?

Rodný jazyk: s *kolegy v práci*

Druhý jazyk: s *kamarády*

Jiný jazyk: s *partnerkou*

12. Kdy a v jakých situacích mluvíte rodným jazykem, druhým jazykem nebo jinými jazyky?

Rodný jazyk: v *práci, s rodiči, sociální kontakty*

Druhý jazyk: *sociální kontakty, někdy v práci*

Jiný jazyk: *doma s partnerkou*

13. Uveďte v procentech, jak často v jednom týdnu píšete v rodném jazyce, druhém jazyce či jiných jazycích. Konečný součet by měl činit sto procent.

Rodný jazyk: 60%

Druhý jazyk: 10%

Jiný jazyk: 30%

14. V jakém jazyce děláte matematické úkony, jako např. počítání?

Anglický jazyk

15. V jakém jazyce obvykle sníte?

Anglický jazyk

16. V jakém jazyce přemýšlíte?

Anglický jazyk, český jazyk

17. Když jste ve stresové nebo v emocionální situaci, v jakém jazyce mluvíte?

Anglický jazyk, český jazyk

18. V jakém jazyce raději komunikujete?

Anglický jazyk, český jazyk

19. V jakém jazyce raději píšete?

Anglický jazyk

20. V jakém jazyce raději čtete?

Anglický jazyk

21. V jakém jazyce raději posloucháte?

Anglický jazyk

22. Stává se někdy, že se Vám jazyky navzájem promíchají? Jestli ano, jak často a v jakých situacích?

Ano, například když mluvím o české politice a obchodu v angličtině, stává se mi často, že sklouzávám do češtiny.

23. V jakém jazyce čtete plynuleji?

Anglický jazyk

24. V jakém jazyce mluvíte plynuleji?

Anglický jazyk

25. V jakém jazyce je pro Vás snadnější psát?

Anglický jazyk

26. V jakém jazyce je pro Vás snadnější poslouchat?

Anglický jazyk

27. Jaký jazyk je podle Vás dominantní?

Anglický jazyk

Z tohoto dotazníku vyplývá, že i když David žije už dvanáct let v Praze, tedy v sekundárním jazykovém prostředí, je jeho dominantním jazykem stále anglický jazyk a pokud si může vybrat, preferuje komunikaci v angličtině.

A) 2. ROZHOVOR V ANGLIČTINĚ

Překlad rozhovoru v angličtině – viz příloha č. 4

Testující – T

David – D

T: „What do you? What's your job?“

D: „I am a teacher at a couple of different universities. I teach Psychology because I studied Psycho-linguistics and I have my masters in Psycho-linguistics and so.....I.....but I teach all kinds of Psychology. I like experiments so I am happy to be in one.“

T: „That's great and where are you from, David?“

D: „I am from Pennsylvania. I studied in Philadelphia and in California, and after I finished school, because I was interested in languages, and I always spoke English and I felt I wanted to learn a different language that was quite different from English so I thought I'd come here for a year and then...I have sort of dragged on and so I got a job and I liked it here so I ended up staying here.“

T: „Do you want to stay here any longer and what's your plan for the future?“

D: „...I don't know. I am looking out a lot of changes soon so I don't know if I ...how long I'll stay here. But it's more for practical reasons because my family is getting older and they need me and so maybe I'll go back to the States some day, but I am not sure when.“

David mluví plynule, jeho angličtina je nespisovná, avšak není slangová.

A) 3. ROZHOVOR V ČEŠTINĚ

Testující — T

David — D

T: „Můžete mi říci něco o svých zálibách, kterým se v Praze věnujete?“

D: „No já teďko sem trošku na kulturistiku a chodím cvičit skoro každý den a dělám se vším všudy dietu a ty různé proteinový koktejly a takové hlouposti, ale jako samozřejmě rád filmy a do kina a už moc nečtu a lyžovat mám rád, ale nebyl vůbec na čem jako ... letos.“

T: „Letos nebyl sníh. To je pravda. Kam chodíte cvičit? Do které posilovny?“

D: „Na Želivského BBC.“ (BBC vysloveno anglicky.)

T: „BBC.“ (Vysloveno česky.) „Jak se Vám v Praze žije? Jste spokojený?“

D: „Jo docela jo jako ... to všude najdete nějaké problémy jako jo, ale bydlím už na Vinohrady první jeden jeden rok sem tam. Tak to je vrchol jako.“

T: „To je hezké. Vinohrady jsou krásná čtvrt.“

D: „Jo, ale mám asi nejmenší byt co v životě.“

T: „Aha. Jak máte velký byt?“

D: „Devatenáct metrů čtverečních.“

T: „Devatenáct metrů?“

D: „Je to skutečně napsáno jako nula plus jedna. Je to jako spím v kuchyni, ale to je s tím, že můj další polovička je v Německu a jsem tady většinou jen tři dny v týdnu a pak čtyři dny jsem tam.“

T: „Kde se Vám víc líbí v Praze (nebo v Čechách) nebo v Německu?“

D: „No jako Mnichov nemusím. Je tam šíleně drahý jako tam nemůžu dělat nic, protože nemám na to. Tady mám všechno, kultura a mám kamarád v Národním divadlo tak to můžu furt do divadlo zadarmo a ...Tak to je tady lepší život než tam, ale jako já moc nerozděluju. Ty lidi jako jsou jiný, ale mám tady spoustu dobrý kámoše a tam taky.“

Rozhovor poukazuje na skutečnost, že David se češtinu neučil ve škole od dětství a ani nenavštěvoval žádný kurz při svém pražském pobytu. Jeho čeština je plynulá a celkem srozumitelná. Má americký přízvuk. Mluví nespisovně, používá pomocná slůvka, např. no, jako, jo. To svědčí o tom, že si češtinu osvojoval formou každodenních sociálních kontaktů (kamarádi, nákupy, náhodné kontakty s cizími lidmi atd.). Došlo i k drobnému promíchání jazyků, kdy název fitness centra BBC vyslovil anglicky (bí bí sí).

B) 1. POPIS OBRÁZKU V ANGLIČTINĚ

On the right side there's two guys eating their dinner and on the left side there is a man trying to wave to the waiter and the waiters are busy bringing drinks to the people in the back of the restaurant and in the middle of the restaurant a man and a woman are having cocktails.

Překlad: Na pravé straně je dva muži, kteří večerí a na levé straně je muž, který se snaží zamávat na číšníka a číšníci v zadní části restaurace, jsou zaneprázdněni roznášením pití zákazníkům a uprostřed restaurace je muž a žena, kteří pijí koktejly.

Doba trvání popisu: 23 sekund

Interpretace těchto dat až s popisem obrázku v češtině.

B) 2. DOPLŇOVÁNÍ SLOV DO ANGLICKÉHO A ČESKÉHO TEXTU

WORD COMPLETION

To be good at whatever sport you do, you need to devote a lot of time and energy on it. Professional footballers, for example, need to develop particular skills, like passing the ball and tackling, but they also need to improve their stamina and general fitness. They practice most days. This usually involves running round the track and doing lots of exercises.

Čas, ve kterém bylo toto cvičení vyplněno: 38 sekund

DOPLŇOVÁNÍ SLOV

Pokud chcete vyniknout v jakémkoliv sportu, který hrajete, musíte tomu venovat hodně času a energie. Například profesionální fotbalisté si musí osvojit určité dovednosti, jako je přihrávka míče spoluhráči a odebrání míče soupeři. Také musí neustále zlepšovat celkovou kondice a výdrž. Cvičí po většinu dní v týdnu, například běhají po pole a intenzivně cvičí.

Čas, ve kterém bylo toto cvičení vyplněno: 55 sekund

Z obou cvičení je patrné, že doplňování českého textu trvalo testovanému delší dobu než u textu anglického. David v několika případech použil v češtině jiný výraz než v angličtině: do (děláte) – hrajete, track (běžecká dráha) – pole. Dále je zřejmé, že v češtině se dopouští chyb. Slovo

věnovat píše venovat. Ve dvou případech užil špatného pádu: místo celkovou kondici napsal celkovou kondice a místo běhají po poli napsal běhají po pole.

B) 3. ČTENÍ NAHLAS A POROZUMĚNÍ TEXTU

Anglický text:

Čas, ve kterém přečetl anglický text: 2 minuty, 7 sekund

Anglický text přečetl plynule, došlo jen k drobným přeroknutím.

Porozumění anglickému textu:

Čas, ve kterém odpověděl na otázky: 55 sekund

Na všechny otázky odpověděl správně.

Český text:

Čas, ve kterém přečetl český text: 3 minuty, 19 sekund

Čtení bylo celkem plynulé, ale testovaný se dopouštěl poměrně většího počtu drobných chyb. V devíti případech se sám opravil. Měl tvrdý americký přízvuk, měkké slabiky di ti ni četl povětšinou dy ty ny. Dvě slova řekl anglicky místo česky: turista – tourist, galerie – galery. „Polykal“ občas koncovky a komolil delší slova.

Porozumění českému textu:

Čas, ve kterém odpověděl na otázky: 41 sekund

Jedna špatná odpověď: uvedl, že pořadatelé byli nepříjemní. Správně: nebyli nepříjemní, jen nekompromisní. Jinak textu dobře porozuměl, odpovídal pohotově a nemusel nahlížet do textu.

B) 4. NÁSLEDOVÁNÍ POKYNU V ČEŠTINĚ A ANGLIČTINĚ

S tímto úkolem neměl David žádné problémy. Rychlost reakcí na český i anglický jazyk byla stejná.

B) 5. POPIS OBRÁZKU V ČEŠTINĚ

Dvě pánové vpředu v pravý stranu už jí nějaký vepřo knedlo zelo a pivo k tomu a na levý stranu nějaký pán zoufalý mává na nevšimnutý číšník tam vzadu, který právě dorazí ke stolu s nějakým piva a tam paní přivezla nějaké víno pro pán, který sedí sám a uprostřed je milovací pár na rande.

Čas popisu: 28 sekund

Popis obrázku v češtině trval Davidovi trochu déle (o 5 sekund). Přesto, že jsem tento úkol (popis obrázku v češtině) umístila na konec této části testu, myslím si, že si již obrázek pamatoval z anglického popisu a rychleji se v něm orientoval. Anglický popis byl strohý, český uváděl více detailů (popis jídla, pití, pocitů atd.). Český popis je opět nespisovný a obsahuje množství chyb. Přesto je popis srozumitelný a vystihuje děj na obrázku. Anglický popis je také nespisovný, ale není slangový. V anglickém i českém popisu obrázku postupuje David stejným směrem: od pravého rohu v popředí k levému rohu a pak dozadu. Končí u stolu s mužem a ženou uprostřed.

C) 1. POJMENOVÁNÍ OBRÁZKŮ

Všechny obrázky pojmenoval v anglickém jazyce. Výjimku tvořilo jediné slovo: košík. Objevilo se i jedno slovo, které nepatřilo ani do anglického a ani do českého jazyka: katedrál.

Dominantním jazykem byla tedy angličtina. Z 22 obrázků jich pojmenoval 21 anglicky a 1 česky.

C) 2. SYNONYMA

dům: *barák, house (dům), ubytování, apartment (byt)*

beautiful (krásný): *krásný, hezká, pretty (hezký), good looking (pohledný), pohledná, sympatická*

veliký: *big (veliký), large (rozsáhlý), obrovský, huge (ohromný), massive (masivní)*

probably (asi): *pravděpodobný, likely (pravděpodobně), possibly (snad), maybe (možná), snad, třeba*

obchod: *business (obchod), shop (obchod-krám), krám, store (obchodní dům)*

darling (miláček): *miláčku, sweetheart (drahoušek), drahouško, honey (miláček), láska*

Počet anglických synonym jen o málo převyšuje počet českých (16:14).

Zajímavé je, že u slova beautiful (krásný) použil ze čtyř českých výrazů tři v ženském rodě a u slova darling (miláček) uvedl všechna tři česká slova v podobě oslovení. Jinak je test celkem vyrovnaný a většina výrazů je vhodně použita.

C) 3. ASOCIACE

Praha: *starý architektura, kultura*

childhood (dětství): *fun (legrace), playing (hraní), school (škola), biking (jízda na kole), friends (kamarádi), parents (rodiče), family (rodina), holidays (prázdniny)*

Vánoce: *dárky, presents (dárky), family (rodina), christmas tree (vánoční stromek), decorations (výzdoba), kapr, bramborový salát, ozdoby, mistletoe (jmelí)*

summer (léto): *Podolí, swimming (plavání), sunbathing (opalování), beach (pláž), ocean (oceán), strašné vedro*

V testu dominuje anglický jazyk (17:8). Asociace na dětství se Davidovi vybavily pouze v angličtině, naopak asociace na Prahu pouze v češtině. V několika případech užívá slov, která jsou typická pouze pro ČR (kapr, bramborový salát, Podolí).

C) 4. VYTVÁŘENÍ SLOV

personifikace:

anglická slova: son (syn), sore (bolestivý), sonic (zvukový), ace (eso), fine (pěkný), face (tvář), pace (tempo), race (závod), car (auto), rake (hrábě), nor (ani), in (v), on (na)

česká slova: eso, profík, ano, ne, oni, ani, k, i, a

slova píšící se stejně v anglickém i českém jazyce: Nike, opera, no, Ikea

slova nepatřící ani do jednoho jazyka: kafír

Převažuje anglický jazyk (13:9). V angličtině jsou slova složitější a delší, v češtině jsou výrazy vesměs jednoduché, maximálně tříhláskové, slovo profík je nespisovné.

D) TEST DOMINANCE

Všetchna slova David vyslovil v anglickém jazyce, pouze jedno v češtině: student.

A) 1. DOTAZNÍK JAZYKOVÉ HISTORIE A SEBEHODNOCENÍ

Jméno: *Petr*

Věk: *52*

Pohlaví: *mužské*

Vzdělání: *středoškolské s maturitou (gymnázium), odborná nástavba*

Zaměstnání: *překladatel*

Místo narození: *Praha, Česká republika*

Vyjmenujte všechna místa pobytu od narození až po současnost a uveďte dobu trvání pobytu:

Praha: 0-24 let

Los Angeles: 25-37 let

Praha: 38-52 let

1. Jaký je Váš mateřský jazyk? Pokud se Váš mateřský jazyk liší od jazyku, kterým jste mluvil/a doma, když jste vyrůstal/a, uveďte prosím Váš domácí jazyk.

Český jazyk

2. Jaký je Váš druhý jazyk?

Anglický jazyk

3. V kolika letech jste se začal/a učit druhý jazyk?

V patnácti letech

4. Kde jste se začal/a učit druhý jazyk? Bylo to doma, ve škole nebo jinde?

A z jakého důvodu?

Ve škole – kvůli hudbě

5. V jakém jazyce jste absolvoval/a studia?

Mateřská škola:

1. stupeň základní školy:

2. stupeň základní školy:

Střední škola:

vše v českém jazyce

Vyšší škola:

anglický jazyk

6. Mluvíte ještě nějakým jiným jazykem? Jestli ano, na jaké úrovni (základní, mírně pokročilá, pokročilá, více než pokročilá, dokonalá)?

Ruský jazyk – maturita – mírně pokročilá znalost

Německý jazyk – základní znalost

7. Můžete psát a číst v obou jazycích?

Ano.

8. Uveďte v procentech, jak často mluvíte rodným jazykem, druhým jazykem nebo jinými jazyky v jednom dnu. Konečný součet by měl činit sto procent.

Rodný jazyk: 100%

Druhý jazyk: 0%

Jiný jazyk: 0%

9. Uveďte v procentech, kolik hodin denně posloucháte rádio nebo se díváte na televizi ve Vašem rodném jazyce, druhém jazyce či v jiných jazycích.

Rodný jazyk: 100%

Druhý jazyk: 0%

Jiný jazyk: 0%

10. Uveďte v procentech, kolik hodin denně čtete ve Vašem rodném jazyce, druhém jazyce nebo jiných jazycích.

Rodný jazyk: 50%

Druhý jazyk: 50%

Jiný jazyk: 0%

11. S kým hovoříte ve Vašem rodném jazyce, druhém jazyce či jiných jazycích?

Rodný jazyk: s *přáteli*

Druhý jazyk: s *přáteli*

Jiný jazyk: s *turisty*

12. Kdy a v jakých situacích mluvíte rodným jazykem, druhým jazykem nebo jinými jazyky?

Rodný jazyk: *ve všech situacích*

Druhý jazyk: *ve všech situacích*

Jiný jazyk: *ve všech situacích*

13. Uveďte v procentech, jak často v jednom týdnu píšete v rodném jazyce, druhém jazyce či jiných jazycích. Konečný součet by měl činit sto procent.

Rodný jazyk: 50%

Druhý jazyk: 50% *záleží na tom, zda překládám z či do angličtiny*

Jiný jazyk: 0%

14. V jakém jazyce děláte matematické úkony, jako např. počítání?

Český jazyk

15. V jakém jazyce obvykle sníte?

Dle místa a délky pobytu

16. V jakém jazyce přemýšlíte?

Anglický jazyk, český jazyk

17. Když jste ve stresové nebo v emocionální situaci, v jakém jazyce mluvíte?

Anglický jazyk, český jazyk

18. V jakém jazyce raději komunikujete?

Český jazyk

19. V jakém jazyce raději píšete?

Český jazyk

20. V jakém jazyce raději čtete?

Český jazyk

21. V jakém jazyce raději posloucháte?

Český jazyk

22. Stává se někdy, že se Vám jazyky navzájem promíchají? Jestli ano, jak často a v jakých situacích?

Ano

23. V jakém jazyce čtete plynuleji?

Podle toho do jakého se začtu.

24. V jakém jazyce mluvíte plynuleji?

Český jazyk

25. V jakém jazyce je pro Vás snadnější psát?

Český jazyk

26. V jakém jazyce je pro Vás snadnější poslouchat?

Český jazyk

27. Jaký jazyk je podle Vás dominantní?

Český jazyk

Z tohoto dotazníku vyplývá, že Petr žije už čtrnáct let v Praze a jeho dominantním jazykem se opět stal český jazyk. Pokud si může vybrat, preferuje komunikaci v češtině. Když žil v Los Angeles, jeho dominantním jazykem byla angličtina.

A) 2. ROZHOVOR V ANGLIČTINĚ

Překlad rozhovoru v angličtině – viz příloha č. 5

Testující – T

Petr – P

T: „You lived in the US over 10 years. Can you tell me how you got there and something about your life over there.“

P: „Well, first of all I had to escape because this country was closed to any attempts to get out illegally. So I tried many ways how to get... get out and I was even a member of a Czech junior wind-surfing team, even though I haven't seen a wind-surfing equipment in my life, just to try to get to Sweden for some races. It didn't happen. Then in nineteen seventy nine there was this gas crisis, they would say „petrol crisis“ in England, petrol crisis (pronounced in British English) in Romania. So Romanian dictator Ceaușescu decided not to sell gasoline to any foreign travellers except the ones who were able to pay with hard currency, which was German Mark and French Franc and so on. So all the Czech travellers who were ending their vacation in Bulgaria and going... returning to Czechoslovakia through Romania didn't have a chance to buy gas and they had to leave their cars by the roads, which was stripped to a skeleton in about five minutes as soon as... as they left it there because Romanians stole even the last little screw. So the Czech government... the Czechoslovakian government had to ask Yugoslavia, Yugoslavian president Tito, if he... if he would be so kind to let Czech travellers going from Bulgaria back to Czechoslovakia travel through their country, and he said „yes“. So all the Czechs who wouldn't go to Bulgaria at all suddenly decided to take vacation in Bulgaria because they had chance to travel through Yugoslavia, and as soon as they were in Yugoslavia there was a chance to cross the border to Italy, or to Austria. So that's what I did. I got from Bulgary to Yugoslavia, and from Yugoslavia to Italy, and from Italy to Austria. In Austria I had to wait for... I applied for American visas and I had to wait when they checked me out if I'm not a spy,

or whatever. In after about half a year they gave me visas and I travelled to United States. I didn't have any friends, oh I had one friend there, but I didn't know where he lives, so I was on my own, got there. It was amazing."

Z rozhovoru je znát, že Petr angličtinu dobře ovládá a že jí v životě hodně mluvil. Má velice dobrou americkou výslovnost, hlavně je to patrné, když vyslovuje „r“ a „u“. Jeho angličtina je nespisovná, pár slov je ve slangové angličtině např. slova checked me out (prověřili mě). Jeho angličtina je dobrá, ale z rozhovoru lze poznat, že není rodilý mluvčí. Dopouští se gramatických chyb např. vynechává určité členy jako German Mark (německá marka), namísto the German Mark, používá špatné předložky např. cross the border to Italy, namísto cross the border into the Italy (překročit hranice do Itálie) a spousty dalších drobných chybiček. Také když mluví, každé slovo vyslovuje samostatně. Rodilým mluvčím slova více splývají dohromady.

A) 3. ROZHOVOR V ČEŠTINĚ

Testující — T

Petr — P

T: „Jak Vás Američané přijali? Jaké to bylo pro Vás v práci?“

P: „To byla sranda. Protože já sem dělal ve firmě, která měla za vopaskem dva Oskary. Za divadelní a za filmovej make-up. První dostala v padesátejších letech za make-up k filmu Moucha a druhý za slavnou Planetu opic, kdy otec mého šéfa, starej pán, kterej firmu založil... kdy před válkou přijel z Nebrasky do Hollywoodu a chytil se jakoby... jakoby maskér, kterej zároveň, protože tehdy to bylo všechno v plenkách, tak ty mastičky a make-upy a líčidla neměl možnost nikde koupit, tak si je začal vyrábět. Zjistil si chemický složení a je to v podstatě jednoduchá věc. Je to vosk a barva. Nějakej vosk. Rtěnka je v podstatě jako vosková pastelka.“

T: „Já to radši nechci slyšet.“

P: „To roztavíte svíčku v plechovce a přilejete do ní červenou barvu a zamícháte. Vylejete to do formy, ten čípek z toho vyjmete a nasadíte do tý... do toho pouzdra, projdete ho plamenem rychle, aby se na něm zahladily ty otisky prstů a ta rtěnka... má to cenu asi tak jako dva centy, prodává se rtěnka za patnáct dolarů. Takže je to výhodnej kšeft. Nicméně takový ty nebo taková ta líčidla správná filmová, no tak to tadle společnost vyráběla, umělou krev a všechno vobráceně, než takovej ten zkrášlovací make-up. Tak todle bylo naopak, jako dělat z mladý krásný slečny starou vrásčitou babu a bělovlasou a šedovlasou a udělat jí jizvy a tak dále. No tam jsem pracoval.“

Petr v rozhovoru používá nespisovnou češtinu. Rozhovor je plynulý, ale občas se objevují různé zámlky a věty někdy nepůsobí souvisle. Petr má český přízvuk.

B) 1. POPIS OBRÁZKU V ANGLIČTINĚ

Well, looks like a picture of some old restaurant, art deco style, maybe. No, not really. Thirties. And people. It's a European restaurant because this man is using a fork and a knife. Americans don't know how to do this. In a... a guy with a moustache is probably... it doesn't look that he's finished his dinner, or lunch, whatever it was. So he'd like to order so he's calling the waitress. The waiter is carrying a tray with three pints of beer, or maybe half liters, I would say. And what else? There is a salt, a pepper is missing... pepper shaker. And... it's all in lila, no, light violet. Even the man have hair like that, which is very funny. It can't be from light because the light is not on as we see the shades are just regular white, uncolored. This lady has visible cleavage. Cleavage. And, it looks like a ham, but that's because of the color. Anything in that color looks like a ham. Might be rotten, rotting meat. I would say this is a Czech restaurant for sure, or a European restaurant, because there is an ashtray on the table. Americans would immediately shoot the owner and they would... throw this away. Well this picture looks like a comercial for shampoos because I can't see any bald-headed men.

Překlad: Vypadá to jako obrázek nějaké staré restaurace možná v art deco stylu. Ne, ne úplně. Třicátá léta. a lidé. Je to evropská restaurace, protože tento muž používá vidličku a nůž. Američané nevědí jak toto používat. V... muž s knírkem je zřejmě... nevypadá to, že dojedl večeři, oběd nebo co to je. Rád by si objednal, tak volá servírku. Číšník nese táč s třemi pintami piva nebo možná spíš bych řekl půllitry. A co ještě? Je tam sůl. Pepř chybí... pepřenka. a... všechno je lila, ne, světle fialové. I ten muž má fialové vlasy, což je legrační. Nemůže to být ze světla, protože stíny jsou bílé. Tato paní má viditelný výstřih. Výstřih. A to vypadá jako šunka, ale to asi kvůli té barvě. Vše v této barvě vypadá jako šunka. Může to být zkažené, kazící se maso. Řekl bych, že je to určitě česká restaurace nebo evropská restaurace, protože na stole je popelník. Američané by okamžitě zastřelili majitele restaurace a vyhodili by to pryč. Tento obrázek vypadá jako reklama na šampony, protože nevidím žádné plešaté muže.

Čas popisu: 2 minuty, 45 sekund

Interpretace těchto dat až s popisem obrázku v češtině.

B) 2. DOPLŇOVÁNÍ SLOV DO ANGLICKÉHO A ČESKÉHO TEXTU

WORD COMPLETION

To be good at whatever sport you do, you need to spend a lot of time and energy on it. Professional footballers, for example, need to develop particular skills, like passing the ball and tackling, but they also need to improve their stamina and general shape. They practice most days. This usually involves running round the field and doing lots of exercises.

Čas, ve kterém bylo toto cvičení vyplněno: 1 minuta, 52 sekund

DOPLŇOVÁNÍ SLOV

Pokud chcete vyniknout v jakémkoliv sportu, který provazujete, musíte tomu věnovat hodně času a energie. Například profesionální fotbalisté si musí osvojit určité dovednosti, jako je přihrávka míče spoluhráči

a odebrání míče soupeři. Také musí neustále zlepšovat celkovou _kondici_ a výdrž. _Trénují_ po většinu dní v týdnu, například běhají po _hřišti_ a intenzivně cvičí.

Čas, ve kterém bylo toto cvičení vyplněno: 1 minuta, 35 sekund

Petr dále doplňoval anglická slovíčka ve cvičení. Jak v anglickém, tak i v českém cvičení vybral vhodná slovíčka. Petr v jednom případě použil v češtině jiný výraz než v angličtině, a to slovo trénují (train) a practice (cvičí):

B) 3. ČTENÍ NAHLAS A POROZUMĚNÍ TEXTU

Anglický text:

Čas, ve kterém přečetl anglický text: 3 minuty, 4 sekundy

Čtení bylo plynulé. Petr se občas přerekl, při čtení odsekával jednotlivá slova. Měl dobrou výslovnost.

Porozumění anglickému textu:

Čas, ve kterém odpověděl na otázky: 1 minuta, 15 sekund

Na první a na třetí otázku neodpověděl. Při čtení se patrně příliš soustředil na výslovnost a ušel mu obsah textu. Na ostatní otázky odpověděl správně, ale byl to spíš odhad. Do textu se nechtěl znovu podívat.

Český text:

Čas, ve kterém přečetl český text: 2 minuty, 34 sekund

Čtení bylo vcelku plynulé. Občas docházelo k přeráknutí, slovo zdaleka přečetl bez opravy jako zcela. Petr měl český přízvuk. Někdy odsekával jednotlivá slova.

Porozumění českému textu:

Čas, ve kterém odpověděl na otázky: 40 sekund

Na všechny otázky odpověděl správně.

B) 4. NÁSLEDOVÁNÍ POKYNŮ V ČEŠTINĚ A ANGLIČTINĚ

Rychlost reakcí na český i anglický jazyk byla stejná. Petr udělal dvě chyby. Dvakrát rozezněl špatné políčko při anglických instrukcích a to u oranžové a světle modré barvy.

B) 5. POPIS OBRÁZKU V ČEŠTINĚ

Na obrázku je vyobrazena... vyobrazen interiér restaurace zřejmě v době oběda či večere. Vypadá to spíš na večeri jelikož číšník roznáší pivo a v době oběda většinou lidé si dávají něco menšího. V dnešní době si nemůžou dovolit se vopít, protože většinou se ještě vracejí do práce a vypadá to, že pracují, protože mají na sobě saka a kravaty. A tady dva muži jedí... i když tady sedí mladý pár. Muž pije a žena nepije, jen poslouchá. Servírka nese zřejmě víno, jelikož je tam sklenička na štopce a číšník nese tři malá piva nebo velká. Tři velká piva. Muž u popelníku si žádá pozornost servírky. Zřejmě si chce něco objednat. Na oknech visí fialové závěsy. Celý obrázek je... má fialový podtón a jeden muž má knír... dva muži mají knír a je to určitě v naší restauraci, jelikož servírka má ve hla... ve vlasech zapíchnutou bílou stužku, což jsem nikde jinde na světě neviděl.

Čas popisu: 1 minuta, 54 sekund

Petr podal dost obsáhlý popis restaurace, a to jak v angličtině, tak i v češtině. Anglický popis je delší a podrobnější. V obou jazycích uvádí dost podrobností, některé nemůže z obrázku vyčíst a uchyluje se k vlastní fantazii. Petr si všímá drobných detailů, jako je čelenka ve vlasech servírky, chybějící pepřenky, kníry u mužů atd. Restaurace je dle jeho popisu někde v Evropě, patrně v ČR. Také ho velmi zaujala fialová barva obrázku. Při popisu nepostupuje systematicky, ale těká z jedné části restaurace do druhé. V anglickém popisu použil jedno české slovo lila, namísto lilac a řekl také jedno nesprávné slovo v anglickém jazyce a to uncolored, namísto colorless (bezbarvý).

C) 1. POJMENOVÁNÍ OBRÁZKŮ

Všechny obrázky pojmenoval v českém jazyce. Výjimku tvořilo jediné slovo: chair (židle). Dominantním jazykem je tudíž čeština.

C) 2. SYNONYMA

dům: *barák, barabizna, budova*

beautiful (krásný): *krásný, nádherný, překrásný, úchvatný, dechberoucí*

veliký: *obrovský, gigantický, nadměrný*

probably (asi): *zřejmě, nejspíš, možná, pravděpodobně*

obchod: *kšeft, krám, samoobsluha*

darling (miláček): *miláček, sweetheart (drahoušek), dear (drahý), lover (mileneček), beautiful person (krásná osoba), sweet little pet (malý sladký mazlíček)*

V tomto cvičení Petr použil jako dominantní jazyk češtinu (19:5). Je zajímavé, že anglické výrazy se objevují pouze u výrazu *darling* (miláček). U výrazu *beautiful* (krásný) použil Petr neobvyklé slovo *dechberoucí*.

C) 3. ASOCIACE

Praha: *moje bydliště, Praha sto věží, jedno z nejkrásnějších měst na světě – dnes plné turistů, spousta komerce*

childhood (dětství): *poverty* (chudoba) – *unrecognized because my friends lived in similar conditions* (neuvědomělá – protože moji kamarádi žili v podobných podmínkách), *parents* (rodiče), *friends* (kamarádi), *games* (hry), *good times* (dobré časy), *amazing time* (úžasná doba), *rebellion* (vzpoura), *good childhood* (dobré dětství), *learning the best things* (učení se nejlepších věcí)

Vánoce: *kapr, stromeček, nekonečný čekání na dárky, skromné dárky, rodinná atmosféra, koledy, svátky pokoje a míru*

summer (léto): *love it* (miluji ho), *something I'm waiting for* (něco, na co vždy čekám), *Kolín, swimming* (plavání), *bicycling* (jízda na kole), *working* (práce), *having a great time* (mám se úžasně), *nature* (příroda), *time with friends* (čas s kamarády), *camping* (kempování)

I když v počtu slov vede angličtina nad češtinou (18:12), je test vyrovnaný. U výrazů zadaných v angličtině přiřazuje Petr anglická slovíčka, u výrazů českých česká. Z této části testu je patrné, že mu žádný z jazyků nečiní potíže.

C) 4. VYTVÁŘENÍ SLOV

personifikace:

anglická slova: fear (strach), ear (ucho), pear (hruška), sin (hřích), nice (milý),
rinse (opláchnout), fare (jízdné), reface (obložit), per (za), person (osoba), face
(tvář), nose (nos), son (syn), cake (dort)

česká slova: fikce, resonance, Finsko, Finka, Norka, pero, perko, perka, pere,
porce, panika

slova píšící se stejně v anglickém i českém jazyce: sonar

Lehce převažuje angličtina nad češtinou (14:11). Jak výrazy anglické,
tak i české jsou složitější, nikoliv složené z jednoho nebo dvou písmen.

D) TEST DOMINANCE

Nejdříve přečetl Petr všechna slova anglicky a poté česky. Ve
výslovnosti nebyly žádné závady.

Jazykový profil č.3

A) 1. DOTAZNÍK JAZYKOVÉ HISTORIE A SEBEHODNOCENÍ

Jméno: *Martin*

Věk: 28

Pohlaví: *mužské*

Vzdělání: *bakalářské*

Zaměstnání: *IT specialista*

Místo narození: *Moskva, Rusko*

Vyjmenujte všechna místa pobytu od narození až po současnost a uveďte dobu trvání pobytu:

Moskva: 0-2 roky

Praha: 2-13 let

Pretoria, Cape Town: 13-19 let

Praha: 19-28 let

1. Jaký je Váš mateřský jazyk? Pokud se Váš mateřský jazyk liší od jazyku, kterým jste mluvil/a doma, když jste vyrůstal/a, uveďte prosím Váš domácí jazyk.

Ruský jazyk

2. Jaký je Váš druhý jazyk?

Český jazyk

3. V kolika letech jste se začal/a učit druhý jazyk?

Ve dvou letech

4. Kde jste se začal/a učit druhý jazyk? Bylo to doma, ve škole nebo jinde?
A z jakého důvodu?

Ve školce, ve škole, doma

5. V jakém jazyce jste absolvoval/a studia?

Mateřská škola: český jazyk

1. stupeň základní školy: *český jazyk*

2. stupeň základní školy: *český jazyk, anglický jazyk*

Střední škola: anglický jazyk

Vyšší škola: anglický jazyk

6. Mluvíte ještě nějakým jiným jazykem? Jestli ano, na jaké úrovni (základní, mírně pokročilá, pokročilá, více než pokročilá, dokonalá)?

Anglický jazyk – dokonalá znalost

7. Můžete psát a číst v obou jazycích?

Ano

8. Uveďte v procentech, jak často mluvíte rodným jazykem, druhým jazykem nebo jinými jazyky v jednom dnu. Konečný součet by měl činit sto procent.

Rodný jazyk: 25%

Druhý jazyk: 50%

Jiný jazyk: 25%

9. Uveďte v procentech, kolik hodin denně posloucháte rádio nebo se díváte na televizi ve Vašem rodném jazyce, druhém jazyce či v jiných jazycích.

Rodný jazyk: 1%

Druhý jazyk: 40%

Jiný jazyk: 59%

10. Uveďte v procentech, kolik hodin denně čtete ve Vašem rodném jazyce, druhém jazyce nebo jiných jazycích.

Rodný jazyk: 2%

Druhý jazyk: 28%

Jiný jazyk: 70%

11. S kým hovoříte ve Vašem rodném jazyce, druhém jazyce či jiných jazycích?

Rodný jazyk: s *matkou, sestrou a spolupracovníky*

Druhý jazyk: s *matkou, sestrou, spolupracovníky, kamarády a cizími lidmi*

Jiný jazyk: *se sestrou, spolupracovníky a s turisty*

12. Kdy a v jakých situacích mluvíte rodným jazykem, druhým jazykem nebo jinými jazyky?

Rodný jazyk: v *práci, doma u rodičů, v zahraničí*

Druhý jazyk: *doma u rodičů, v práci, v obchodech, v bance, v hospodě atd.*

Jiný jazyk: v *práci*

13. Uveďte v procentech, jak často v jednom týdnu píšete v rodném jazyce, druhém jazyce či jiných jazycích. Konečný součet by měl činit sto procent.

Rodný jazyk: 2%

Druhý jazyk: 48%

Jiný jazyk: 50%

14. V jakém jazyce děláte matematické úkony, jako např. počítání?

Český jazyk, anglický jazyk

15. V jakém jazyce obvykle sníte?

Český jazyk, anglický jazyk

16. V jakém jazyce přemýšlíte?

Anglický jazyk, český jazyk

17. Když jste ve stresové nebo v emocionální situaci, v jakém jazyce mluvíte?

Český jazyk, anglický jazyk, ruský jazyk

18. V jakém jazyce raději komunikujete?

Český jazyk

19. V jakém jazyce raději píšete?

Český jazyk

20. V jakém jazyce raději čtete?

Anglický jazyk

21. V jakém jazyce raději posloucháte?

Český jazyk

22. Stává se někdy, že se Vám jazyky navzájem promíchají? Jestli ano, jak často a v jakých situacích?

Ano, když mluvím se svými příbuznými.

23. V jakém jazyce čtete plynuleji?

Český jazyk

24. V jakém jazyce mluvíte plynuleji?

Český jazyk

25. V jakém jazyce je pro Vás snadnější psát?

Český jazyk

26. V jakém jazyce je pro Vás snadnější poslouchat?

Český jazyk

27. Jaký jazyk je podle Vás dominantní?

Český jazyk

Z tohoto dotazníku vyplývá, že Martin je trilingvní. Svůj rodný jazyk – ruštinu ovšem skoro vůbec nepoužívá. Jeho dominantním jazykem se stal český jazyk a pokud si může vybrat, preferuje komunikaci v češtině. Když žil v Africe, jeho dominantním jazykem byla angličtina.

A) 2. ROZHOVOR V ANGLIČTINĚ

Překlad rozhovoru v angličtině – viz příloha č. 5

Testující – T

Martin – M

T: „First I'd like to ask you something about Africa. You told me that you had lived there in the past, so can you please tell me something about your stay overthere?“

M: „Well, the first place that we came to, I think, as far as I remember, was about nineteen eighty one, I think, nineteen eighty two, just before Czechoslovakia split. We came there to South Africa with my father. He was

appointed to work at a embassy. So, well, I'm a bit nervous, but I'll get over it. So we started living in Pretoria, that's the capital of South Africa. And well, I was... I think, as I said, like twelve or thirteen, I can't remember exactly, but you know, I was really surprised,. I was already finished the seventh grade of primary school here in Prague. So I was taken to a complete alien enviroment for me. So I was placed in a school there."

T: „Was it the first time for you to live abroad?”

M: „Yeah, it was the first... well actually I was already living abroad because I'm not originaly from the Czech Republic. I wasn't born here. Because... well that's the different story we are..... But, well, as I said I was raised in the Czech Republic, or Czechoslovakia, as you say, so I could say I'm sort of Czech. But well, I can imagine yourself going to Africa. It was very exciting, et cetera, you know, a different place, southern continent, different sky, or star map,...above you. So I was placed in a school... in a primary school to finish the last year before I was sort of put into high school afterwards. Well, it was like a beginning, or something. It was really hard, because I think, as far as I remember, it was just after the Velvet Revolution. We switched from Russian in Czech schools, primary schools, we switched from Russian to English. So our teacher was, like, one or two, a couple of lessons ahead of us, so she didn't know anything so she taught us some things. It was from Mladá fronta. Some cut outs. All I could say was yes, no, strawbery and octopus."

Martin má typický jihoafrický přízvuk. Mluví jako rodilý mluvčí. Hovoří plynule, ale věty jsou někdy nesouvislé. Hodně odbíhá od myšlenky. Používá hovorovou angličtinu.

A) 3. ROZHOVOR V ČEŠTINĚ

Testující – T

Martin – M

T: „Co rád děláte ve volném čase?“

M: „No, tak já se zabývám počítačema. Takže asi programuju, no konkrétně hodně ve finexovejch systémech a tak. Vlastně vypomáhám s takovým projektem... jeho... no dalo by se říct vlastně open sorsovej projekt pro ostatní lidi potom, aby to používali. Takže publikuju nějaký práce, vlastně je to v rámci operačního systému jednoho dejme tomu... Potom mě zajímá... kreslím komiksy a vlastně vůbec jako malba olejem a maluju takový vlastně věci taky na zdech, po chodbách a tak.“

T: „Jak jste se dostal k malování?“

M: „No to, to sem maloval vždycky od malička, tak vlastně to je takový uklidňující... když vlastně vás nechaj na zeď udělat fresku třeba. Já jsem vždycky měl radši třeba olejem malovat než akrylem nebo tak, protože to líp vydrží nebo dýl to vydrží nebo tak. Takže pokud mě nechali někde, tak jsem tam šel. Zajímá mě ještě astronomie. Amatérsky. Vlastním teleskop jeden a potom mám hodně koníčků ještě. Na kytaru elektrickou hraju, čtu že.“

Martin používá v rozhovoru nespisovnou hovorovou češtinu. Vypomáhá si opět pomocnými slůvky jako např. no, to, a tak. Hovoří plynule, ale projev je poněkud nesouvislý. Martin má český přízvuk.

B) 1. POPIS OBRÁZKU V ANGLIČTINĚ

It's a restaurant. Couple of people sitting, eating. There's two guys eating some meal. While there's a waiter and a waitress. The guy's ordering something because you can see he's raising a hand. There's another couple there – guy and a girl, on a date maybe, having a conversation. Well, it looks like an old school – or you all would say, like an old fashion kind of a restaurant. Maybe I would think it's somewhere in Europe. It's got a really strange color that's all. Kind of pinkish, or velvet-ish.

Překlad: Je to restaurace. Pár lidí sedí a jí. Dva muži jedí nějaké jídlo. Je tam číšník a servírka. Muž si něco objednává, protože zvedá ruku. A tam je další pár – muž a žena, možná na schůzce a mluví spolu. Vypadá to jako restaurace ze staré školy – ve starém stylu. Možná bude někde v Evropě. Má to velmi zvláštní barvu, to je všechno. Je taková růžová.

Čas popisu: 37 sekund

Interpretace těchto dat až s popisem obrázku v češtině.

B) 2. DOPLŇOVÁNÍ SLOV DO ANGLICKÉHO A ČESKÉHO TEXTU

WORD COMPLETION

To be good at whatever sport you do, you need to have a lot of time and energy on it. Professional footballers, for example, need to develop particular skills, like passing the ball and tackling, but they also need to improve their stamina and general physique. They practice most days. This usually involves running round the soccer field and doing lots of exercises.

Čas, ve kterém bylo toto cvičení vyplněno: 46 sekund

DOPLŇOVÁNÍ SLOV

Pokud chcete vyniknout v jakémkoliv sportu, který provozujete, musíte tomu věnovat hodně času a energie. Například profesionální fotbalisté si musí osvojit určité zkušenosti, jako je přihrávka míče spoluhráči a odebrání míče soupeři. Také musí neustále zlepšovat celkovou fyzičku a výdrž. Trénují po většinu dní v týdnu, například běhají po hřišti a intenzivně cvičí.

Čas, ve kterém bylo toto cvičení vyplněno: 1 minuta, 27 sekund

Martin doplnil rychleji anglickou část cvičení. Doplnil vhodné výrazy v češtině a v angličtině až na jednu výjimku také. Hned v první větě použil

nevhodné sloveso have (mít) – nehodí se k následující předložce on (na). Také Martin použil v poslední větě cvičení odlišné výrazy practice (cvičí) a trénují (train).

B) 3. ČTENÍ NAHLAS A POROZUMĚNÍ TEXTU

Anglický text:

Čas, ve kterém přečetl anglický text: 2 minuty, 18 sekund

Martin četl plynule, dopouštěl se jen drobných přeřeknutí. Pouze v jednom případě přečetl bez opravy market place na místo market area (trh).

Porozumění anglickému textu:

Čas, ve kterém odpověděl na otázky: 1 minuta, 54 sekund

Martin odpověděl na dvě otázky špatně. Na otázku, co se stalo se zraněnými lidmi řekl, že byli odvezeni do nemocnice. Správná odpověď je, že byli ošetřeni na americké základně. Na otázku, proč byla zrušena schůzka Dicka Cheneyho a Hamida Karzaje odpověděl, že to bylo kvůli výbuchu, ale správná odpověď je kvůli špatnému počasí.

Český text:

Čas, ve kterém přečetl český text: 2 minuty, 5 sekund

Martin četl rychle a plynule s minimálním počtem přeřeknutí. Možná se příliš soustředil na správnost čtení na úkor obsahu článku. Martin měl český přízvuk.

Porozumění českému textu:

Čas, ve kterém odpověděl na otázky: 45 sekund

Martin se musel podívat jednou do textu, aby mohl zodpovědět otázku: Který z okruhů nabízí vstup do NG?

V odpovědích udělal jednu chybu. Řekl, že chrámovou loď navštěvuje hodně lidí, přičemž opak je pravdou.

B) 4. NÁSLEDOVÁNÍ POKYNŮ V ČEŠTINĚ A ANGLIČTINĚ

S tímto úkolem neměl Martin žádné problémy. Rychlost reakcí na český i anglický jazyk byla stejná.

B) 5. POPIS OBRÁZKU V ČEŠTINĚ

Vidím restauraci. Scénu z restaurace. Tam jsou na obrázku několik lidí, většinou jsou spárovaný. Hned první co je vidět... vlastně na okraji jsou nějaký dva chlapi co jí, večeří, obědvají... to není jasný. Jeden, co si objednává, evidentně je vidět, že je sám... možná s někým. Pak je tam druhý pár – chlap se ženskou nebo teda pán s paní, asi na nějakém rande nebo co. Potom číšník číšnice. Číšník nese pítí, je to nějaká secesní restaurace, mi přijde. No jakoby z Evropy, střední Evropy nebo tak a je to fialový.

Čas popisu: 41 sekund

Martin popisoval česky obrázek o něco déle než anglicky. Užívá hovorovou češtinu. V českém popisu uvádí více detailů, anglický popis je více strohý. V anglickém popisu je znát, že angličtinu ovládá velmi dobře, mluví jako rodilý mluvčí. Nezachovává stejný postup při líčení restaurace, v anglickém textu dává personál na začátek popisu, v českém až na konec. V obou popisech si všímá celkové atmosféry restaurace, domnívá se, že je určitě evropská a upoutala ho fialová (růžová) barva obrázku.

C) 1. POJMENOVÁNÍ OBRÁZKŮ

Všechny obrázky Martin pojmenoval v českém jazyce. Výjimku tvořila dvě slova: lamp (lampa) a carrot (mrkev). Martin je nevyslovil anglicky po sobě. Dominantním jazykem v této části testu je čeština, až na dvě výjimky, jak je uvedeno shora.

C) 2. SYNONYMA

dům: *barák, činžák, panelák, building (budova), stavení, chata, chalupa*

beautiful (krásný): *krásný, nice (hezký), handsome (krásný u muže)*

veliký: *tall (vysoký), big (veliký), huge (obrovský), extreme (extrémní), obrovský, vysoký*

probably (asi): *možná, nejspíš, třeba*

obchod: *business (obchod), store (obchodní dům), market (anglická výslovnost), kšeft, krám*

darling (miláček): *miláček, sweetheart (drahoušek), honey (miláček), zlatíčko, zlato*

Převažujícím jazykem je čeština (18:11). Většina synonym je promíchaná, několik českých a několik anglických výrazů.

C) 3. ASOCIACE

Praha: *Pražský hrad, Karlův most, Vltava, smog, prach, historie, domov – základna, vzpomínky, hlavní město*

childhood (dětství): *memories (vzpomínky), zlobení, tresty, prázdniny, škola*

Vánoce: *stromek, dárky, rodinný sezení, lenošení*

summer (léto): *beach (pláž), sea (moře), good time (dobrý čas), suntan (opálení), louka, pole, kravince, hrušky, jablka, třešně, louky, les*

Dominantním jazykem je opět čeština (25:5). Martin používá výstižná slova.

C) 4. VYTVÁŘENÍ SLOV

personifikace:

Vytvořil pouze anglická slova: *sonic (zvukový), son (syn), sin (hřích), scar (jizva), sake (příčina), person (osoba), pear (hruška), pine (borovice), pace (tempo), pea (hrách), peace (mír), pose (póza), pike (hrot), pie (koláč), piece (kus), rose (růže), race (závod), rake (hrábě), rape (znásilnění), rain (déšť), rice (rýže), reason (důvod), core (ohryzek), case (případ), coin (mince), cane (třtina), cape (mys), car (auto), cone (kornout), care (péče), ace (eso), acne (akné), nose (nos), niece (neteř)*

Martin použil v této části testu výhradně angličtinu. Vytvořil poměrně vysoký počet slov, při práci postupoval systematicky, vždy od jednoho písmena za sebou. Uvedl poměrně složitější slova (neměla méně než tři písmena).

D) TEST DOMINANCE

Všechna slova vyslovena v anglickém jazyce, kromě jediného slova: *Ikea*.

Dominantním jazykem v tomto případě byla angličtina.

A) 1. DOTAZNÍK JAZYKOVÉ HISTORIE A SEBEHODNOCENÍ

Jméno: *Linda*

Věk: *44*

Pohlaví: *ženské*

Vzdělání: *bakalářské*

Zaměstnání: *učitelka, překladatelka, referentka*

Místo narození: *Žatec, Česká republika*

Vyjmenujte všechna místa pobytu od narození až po současnost a uveďte dobu trvání pobytu:

Česká republika: 0-5 let

Spojené státy americké: 6-26 let. Během této doby časté cesty do ČR – šestitýdenní pobyty.

Velká Británie: 4 měsíce

Spojené státy americké: 27-29 let

Česká republika: 30-32 let

Česká republika/ Spojené státy americké : 33-35 let

Česká republika: 35-39 let

Česká republika: 40-44 let....každý rok tráví jeden měsíc ve Spojených státech

1. Jaký je Váš mateřský jazyk? Pokud se Váš mateřský jazyk liší od jazyku, kterým jste mluvil/a doma, když jste vyrůstal/a, uveďte prosím Váš domácí jazyk.

Český jazyk. Doma jsme mluvili česky do mých 14 let. Má matka zemřela, když mi bylo 13 let a k nám se přestěhovala moje babička. Od té doby jsme pomalu začali doma mluvit anglicky, protože moje mladší sestra česky moc neuměla.

2. Jaký je Váš druhý jazyk?

Anglický jazyk

3. V kolika letech jste se začal/a učit druhý jazyk?

V pěti letech

4. Kde jste se začal/a učit druhý jazyk? Bylo to doma, ve škole nebo jinde? A z jakého důvodu?

Nejprve doma, poté ve školce, ve škole atd.

5. V jakém jazyce jste absolvoval/a studia?

Mateřská škola:

1. stupeň základní školy:

2. stupeň základní školy: *vše anglický jazyk*

Střední škola:

Vyšší škola:

6. Mluvíte ještě nějakým jiným jazykem? Jestli ano, na jaké úrovni (základní, mírně pokročilá, pokročilá, více než pokročilá, dokonalá)?

Francouzský a německý jazyk: pokročilá znalost

Španělský, italský a ruský jazyk: základní znalost

7. Můžete psát a číst v obou jazycích?

Ano.

8. Uveďte v procentech, jak často mluvíte rodným jazykem, druhým jazykem nebo jinými jazyky v jednom dnu. Konečný součet by měl činit sto procent.

Rodný jazyk: 30%

Druhý jazyk: 70%

Jiný jazyk: 0%

9. Uveďte v procentech, kolik hodin denně posloucháte rádio nebo se díváte na televizi ve Vašem rodném jazyce, druhém jazyce či v jiných jazycích.

Rodný jazyk: 30%

Druhý jazyk: 70%

Jiný jazyk: 0%

10. Uveďte v procentech, kolik hodin denně čtete ve Vašem rodném jazyce, druhém jazyce nebo jiných jazycích.

Rodný jazyk: 40%

Druhý jazyk: 60%

Jiný jazyk: 0%

11. S kým hovoříte ve Vašem rodném jazyce, druhém jazyce či jiných jazycích?

Rodný jazyk: se spolupracovníky, sousedy, kamarády

Druhý jazyk: se spolupracovníky, sousedy, kamarády

Jiný jazyk: se spolupracovníky, kamarády

12. Kdy a v jakých situacích mluvíte rodným jazykem, druhým jazykem nebo jinými jazyky?

Záleží na tom s kým mluvím. S anglicky mluvícími mluvím anglicky, s česky mluvícími mluvím česky. Když je během hovoru přítomen někdo, kdo mluví jen anglicky a ostatní česky mluvící také mluví anglicky, pak všichni mluvíme anglicky. V českých obchodech mluvím česky, ale když cítím, že mě lépe obslouží, když budu mluvit anglicky, pak mluvím anglicky.

13. Uveďte v procentech, jak často v jednom týdnu píšete v rodném jazyce, druhém jazyce či jiných jazycích. Konečný součet by měl činit sto procent.

Rodný jazyk: 5%

Druhý jazyk: 95%

Jiný jazyk: 0%

14. V jakém jazyce děláte matematické úkony, jako např. počítání?

Anglický jazyk, český jazyk

15. V jakém jazyce obvykle sníte?

Anglický jazyk, český jazyk

16. V jakém jazyce přemýšlíte?

Anglický jazyk, český jazyk

17. Když jste ve stresové nebo v emocionální situaci, v jakém jazyce mluvíte?

Anglický jazyk

18. V jakém jazyce raději komunikujete?

Anglický jazyk, s Čechy ale preferuji komunikovat v českém jazyce.

19. V jakém jazyce raději píšete?

Anglický jazyk

20. V jakém jazyce raději čtete?

Anglický jazyk

21. V jakém jazyce raději posloucháte?

Anglický jazyk

22. Stává se někdy, že se Vám jazyky navzájem promíchají? Jestli ano, jak často a v jakých situacích?

Ano. Například když mluvím s Čechem, který také umí anglicky a nemohu si vzpomenout na určité české slovo, řeknu ho anglicky. .Nebo naopak s anglicky mluvícími, kteří malinko rozumějí česky, občas používáme česká slova jako např. tramvaj, Václavák atd.

23. V jakém jazyce čtete plynuleji?

Anglický jazyk

24. V jakém jazyce mluvíte plynuleji?

Anglický jazyk

25. V jakém jazyce je pro Vás snadnější psát?

Anglický jazyk

26. V jakém jazyce je pro Vás snadnější poslouchat?

Anglický jazyk

27. Jaký jazyk je podle Vás dominantní?

Anglický jazyk

Linda je bilingvní od raného dětství, ale jejím dominantním jazykem se stala angličtina. Myslím si ale, že její oba jazyky jsou hodně vyrovnané. Přesto preferuje komunikaci a hlavně psaní v angličtině. Je si jistější. Důvodem je i to, že všechna studia absolvovala v anglickém jazyce.

A) 2. ROZHOVOR V ANGLIČTINĚ

Překlad rozhovoru v angličtině — viz č. 7

Testující — T

Linda — L

T: „What do you do in Prague?“

L: „I work at Radio Free Europe. I do what's called ‚procurement‘. It is a fancy word for purchasing. My side of it really is contract administration. We have short and long term contracts for all sorts of different things. It's really kind of boring. Basically, I organize the contracts and keep the information in order and we have a database, and so I make sure that everything is accurate in the database and I teach at Anglo-American college Legal Research and Writing which is also not the most exciting thing in the world but... but I enjoy teaching.“

T: „Oh really! So, You don't have any problems with your students?“

L: „Oh sure, yes, I have problems with my students, that's when it gets tedious. For them some of the work, the stuff that I teach them, is is boring and I know that, and so sometimes they get... they loose interest... they start to whine if they really have to do this. Yes, you do! And it gets annoying because I feel like I am dealing with six year olds. Yes, you have to do this. Yes you have to check your spelling. No, I'm not going to read a paper that is written in sloppy English and you haven't even use spell check. I always tell them that Bill Gates loves them because he is givining them spell check. Accept his gift! So...“

Linda používá hezkou angličtinu, mluví spíše spisovně. Má měkký přízvuk. Mluví jako rodilá mluvčí, jen je těžké ji podle přízvuku zařadit do určitého státu. Celý její projev je velmi plynulý.

A) 3. ROZHOVOR V ČEŠTINĚ

Testující — T

Linda — L

T: „Co ráda děláte ve volném čase?“

L: „Hraju na piáno. Proto jsem se ptala, jestli náhodou tady by nebylo piáno, protože já mám doma jenom takovou elektronickou klávesnici, a to asi je lepší než nic, ale není to opravdu ono. No a fotím, teoreticky teď. Už jsem asi dva roky nefotila, nebyl na to čas. A nedávno jsem se naučila... nebo znovu naučila plést. Když jsem byla malá, tak mě maminka naučila. Upletla jsem šálu, pak jsem toho nechala a teď nedávno jsem s tím začala zase začala a hrozně mě to baví. Takže ráda čtu, hraju na piáno, pletu, a to je asi tak to hlavní, co mě teďka napadá.“

Lindin projev je souvislý, hovoří plynule. Má český přízvuk, ale drobné odchylky jsou nepatrně znát. Věty mají občas nečeský slovosled (jestli náhodou tady by nebylo piáno). Používá vesměs spisovnou češtinu.

B) 1. POPIS OBRÁZKU V ANGLIČTINĚ

It's a restaurant. Probably a fairly elegant, expensive restaurant because all the man are wearing jackets and ties, and the waiter and waitress are in black and white... let's see... Pink and purple colors in the background. A little bit of orange in it. There is a man here who is trying to get the waiter's attention, or the waitress. Let's see. The waitress is giving somebody wine. She's got a glass of wine and a bottle on a plate, or a platter. The waiter is bringing somebody drinks, or beer... There are two men eating at the table on the right, and the white table cloths...all the tables have white table cloths.

Překlad:..Je to restaurace. Nejspíš docela elegantní, drahá restaurace, protože všichni muži mají saka a kravaty a číšník a servírka jsou oblečeni v bílé a v černé barvě... a co dál ...V pozadí je růžová a fialová barva. Možná má v sobě malinko oranžové. Je tam muž, který se snaží upoutat číšnickovu pozornost. Servírka. A co dál. Servírka někomu přináší víno. Má sklenici vína a lahev na talíři, na podnosu. Číšník někomu nese pití nebo pivo... a jsou tam dva muži, kteří jedí u stolu napravo a bílý ubrus. Stoly mají bílé ubrusy.

Čas popisu: 1 minuta, 1 sekunda

Interpretace těchto dat až s popisem obrázku v češtině.

B) 2. DOPLŇOVÁNÍ SLOV DO ANGLICKÉHO A ČESKÉHO TEXTU

WORD COMPLETION

To be good at whatever sport you choose, you need to invest a lot of time and energy on it. Professional footballers, for example, need to develop

particular *_skills_*, like passing the ball and tackling, but they also need to improve their stamina and general *_strength_*. They *_train_* most days. This usually involves running round the *_field_* and doing lots of exercises.

Čas, ve kterém bylo toto cvičení vyplněno: 42 sekund

DOPLŇOVÁNÍ SLOV

Pokud chcete vyniknout v jakémkoliv sportu, který *_si zvolíte_*, musíte tomu *_věnovat_* hodně času a energie. Například profesionální fotbalisté si musí osvojit určité *_techniky_*, jako je přihrávka míče spoluhráči a odebrání míče soupeři. Také musí neustále zlepšovat celkovou *_sílu_* a výdrž. *_Trénují_* po většinu dní v týdnu, například běhají po *_hřišti_* a intenzivně cvičí.

Čas, ve kterém bylo toto cvičení vyplněno: 52 sekund

Linda doplňovala český text poněkud déle než anglický. Volila vhodné výrazy pro vyjádření situace. Většinou použila pro angličtinu i češtinu stejné výrazy např.: choose (zvolit si) — si zvolíte, strenght (síla) — sílu — v tomto případě by bylo vhodnější použít např. slovo kondice.

B) 3. ČTENÍ NAHLAS A POROZUMĚNÍ TEXTU

Anglický text:

Čas, ve kterém přečetla anglický text: 2 minuty, 7 sekund

Linda text přečetla velmi plynule, jen s malým počtem přeřeknutí.

Porozumění anglickému textu:

Čas, ve kterém odpověděla na otázky: 50 sekund

Linda na všechny otázky odpověděla správně. Občas se musela dívat do textu.

Český text:

Čas, ve kterém přečetla český text: 2 minuty, 29 sekund

Čtení bylo plynulé, došlo k několika přeráknutím, ale Linda se pokaždé sama opravila. Měla český přízvuk, občas bylo nepatrně slyšet tvrdé „d“ a „r“.

Porozumění českému textu:

Čas, ve kterém odpovíděla na otázky: 1 minuta, 2 sekundy

Na všechny otázky odpovíděla Linda správně.

B) 4. NÁSLEDOVÁNÍ POKYNŮ V ČEŠTINĚ A ANGLIČTINĚ

S tímto úkolem neměla Linda žádné problémy. Rychlost reakcí na český i anglický jazyk byla stejná.

B) 5. POPIS OBRÁZKU V ČEŠTINĚ

Restaurace. Nejspíš nějaká elegantní, dražší. Řekla bych, že je taková elegantnější, protože všichni muži, vlastně ne všichni! To jsem se mýlila předtím. Ne všichni mají kravaty. Tenhle nemá. No a... jo a... číšník a číšnice jsou v černém a bílém. Tady tenhle pán chce něco objednat a nikdo se na něj nedívá... a... tihle dva večerí nebo obědvají. Mají jídlo. Tady číšník někomu nese tři skleničky na tácu, na podnosu něčeho piva nebo nějaké limonády. Servírka naopak má víno, skleničku vína a lahev. Co dál? Barvy jsou takové fialové, růžové, trochu do oranžova. Všechny stoly mají bílé ubrusy. Jestli se nemýlím, ano... Mezi zákazníky v restauraci je jenom jedna žena uprostřed, má zelený svetr nebo zelené šaty. Sedí s nějakým pánem, který má takový modrofialový oblek. Ostatní jsou spíš do šediva. Tady vzadu jsou fialový. No a tady je popelník, to se mi nelíbí, že někdo může kouřit v restauraci. To není příjemné.

Čas popisu: 1 minuta, 42 sekund

Linda popisovala obrázek z restaurace v češtině déle než v angličtině. Jak český, tak i anglický popis mají podobnou strukturu. Český popis je však detailnější. Vcelku popsala situaci v restauraci výstižně. Dominantní v jejím líčení jsou však barvy. Všímá si fialové, růžové a oranžové na závěsech, černého a bílého oblečení u personálu, bílých ubrusů, zeleného svetrů u jediné návštěvnice restaurace a barvy obleku jejího partnera. Linda většinou užívá spisovné češtiny, někdy však použije i nespisovnou koncovku.

C) 1. POJMENOVÁNÍ OBRÁZKŮ

Převažovalo pojmenování obrázků v angličtině: chair (židle), scissors (nůžky), computer (počítač), car (auto), bicycle (kolo), butterfly (motýl), cat (kočka), tree (strom), pear (hruška), carrot (mrkev), lemon (citron), house (dům), church (kostel), umbrella (deštník).

Slova v češtině: koberec, džbán, mobil, dort, zmrzlina, oblečení, košík, lampa

Když Linda pojmenovala obrázek v češtině, vybavila se jí čeština i u obrázku následujícího. V této části testu však převažovala angličtina (14:8).

C) 2. SYNONYMA

dům: *house (dům), building (budova), chata, cottage (chata), apartment building (čínžovní dům), činžák, barák, budova, objekt*

beautiful (krásný): *pretty (pěkný), krásný, hezký, attractive (atraktivní), přitažlivý, lovely (půvabný), delightful (nádherný)*

veliký: *obrovský, big (veliký), huge (obrovský), large (rozsáhlý), massive (masivní), enormous (enormní), immense (obrovský)*

probably (asi): *most likely (nejspíš), pravděpodobně, likely (asi)*

obchod: *krám, store (obchodní dům), shop (krám), trade (obchod)*

darling (miláček): *miláček, sweetheart (drahoušek)*

V této části testu opět dominuje angličtina (20:12). Ze začátku uváděla Linda více výrazů, ke konci již méně.

C) 3. ASOCIACE

Praha: *hrad, věže, Karlův most, turisti, Staroměstské náměstí, Václavák, tramvaje, metro (vysloveno česky), Vltava, defenestrace, Karlova univerzita*

childhood (dětství): *toys (hračky), game (hra), playing (hraní), vacation (prázdniny), no school (nebyla škola), other children (ostatní děti), going to sleep early (chození brzo spát), watching cartoons (sledování animovaných filmů), bicycles (kola)*

Vánoce: *stromeček, dárky, kapr – který mi nechutná, svíčky, Mikuláš, prázdniny, Santa Claus (vysloveno anglicky), turky (krocan), stuffing (nádivka), pumpkin pie (dýňový koláč), candles (svíčky), Christmas cards (vánoční pohledy), Christmas lights (vánoční světla), vacations (dovolené), koledy, carols (koledy), Christmas music on the radio twenty four hours a day (vánoční hudba v rádiu 24 hodin denně)*

summer (léto): *hot (horko), swimming (plavání), sunshine (sluníčko), storms (bouřky), vacation (dovolená), air – conditioning (klimatizace), fruit (ovoce), water (voda), ice-cream (zmrzlina)*

Linda většinou použila anglický výraz (28:18). V obou jazycích však prokázala velkou a vyváženou slovní zásobu a dostatek vhodných výrazů.

C) 4. VYTVÁŘENÍ SLOV

personifikace:

Anglická slova: son (syn), person (osoba), pace (tempo), piece (kus), rose (růže), race (závod), rape (znásilnění), rain (déšť), rice (rýže), reason (důvod), core (ohryzek), case (případ), cane (třtina), car (auto), care (péče), ace (eso), nose (nos), price (cena), sack (pytel), rasp (odírat), fine (pokuta), face (tvář), farce (fraška), fire (ohněn), skin (kůže), nice (hezky), scarf (šátek), parse (rozebrat), pen (pero), can (plechovka), fir (jedle), for (pro), on (na), in (v), cap (čepice), force (moc), rifle (častý), seer (věstec), near (blízko), scion (odnož), carp (kapr), refine (čistit), space (místo), cease (zastavit), fake (falešný), prison (vězení), parson (farář), knife (nůž), corn (kukuřice), cope (vnímat), corpse (mrtvola), arse (zadek), fink (práškač), rear (zadní část), pain (bolest), sink (umyvadlo), pink (růžová), rink (kluziště), keep (zachovávat), seep (prosakovat), skip (přeskočit), sip (loknout si), cairn (mohyla), frisk (skotačit), arson (žhárství), arsenic (arzen), sane (zdravý), noise (hluk), nick (vrub), sick (nemocný), pierce (propíchnout), rope (lano), rock (kámen), coarse (hrubý), acorn (žalud), rip (urvat), spark (jiskra), pack (zabalit), rack (police), peers (šlechta), pore (průduch), score (skóre), aspic (aspik)

Česká slova: sen, nos, princ, cín, nic, krocan, pan, paní, fór, kino, nora, cár, ani, ne, sako, koza, kapr, kopr, kafe, prosinec, eso, fikce, prso, konec, ano, cena, rok, sice, aspik, něco, nosič, pero, ropa, reakce, akce, panic, ceník

Slova, která se stejně píšou česky i anglicky: no, park, sonar, risk, opera

Dominantní opět anglický jazyk (83:37). Platí to, co v předešlém cvičení, že Linda má velkou slovní zásobu v obou jazycích.

D) TEST DOMINANCE

Slova vyslovena v anglickém jazyce: supermarket, robot, stereo, student, studio, motor, @, album, TV.

Slova vyslovena v českém jazyce: developer, internet, Ikea, rum, BMW, bible

Převažuje výslovnost anglická (9:6).

3.5 Závěr výzkumu

Účastník č. 1 – David:

Když David před 12 lety přijel do Prahy, česky neuměl. Za 12 let pražského pobytu se naučil česky natolik, že zvládá běžné denní situace, domluví se na úřadech, v obchodech a čte český tisk. S komunikací v češtině nemá žádné problémy. Jeho mluvený projev se vyznačuje americkým přízvukem a je veden v hovorové češtině s četnými gramatickými chybami. Písemný projev kromě gramatických chyb obsahuje i častá pochybení v používání diakritických znamének a v interpunkci. David měl ze všech účastníků testu oba jazyky nejméně vyvážené.

Co se týče porozumění danému textu – je na dobré úrovni. Popis obrázku byl věcný, nazabíhal příliš do podrobností. Při popisu postupoval v obou jazycích systematicky. V českém jazyce byl popis podrobnější. Při doplňování slov do textu postupoval v obou jazycích rychle. Spolu s Lindou byli z testované čtveřice nejrychlejší. U asociací na dětství bylo zajímavé, že se Davidovi vybavila slova pouze v angličtině a u asociací na Prahu naopak pouze v češtině. U testu vytváření slov z výrazu personifikace uspěl David lépe v angličtině, v češtině napsal většinou slova sestávající z 1 až 3 písmen.

V celém testu byla podle předpokladu angličtina jeho dominantním jazykem.

U afatika s podobným jazykovým profilem by bylo nutno rozlišovat mezi chybami, kterých se dopustil z důvodu postižení mozku a kterých se

dopustil jednoduše z jazykových nedostatků, které se u něho projevovaly již před onemocněním.

Účastník č. 2 – Petr:

Petr ve svých 25 letech emigroval do USA. Žil zde 12 let a po Sametové revoluci se vrátil zpět do Čech. Když přijel do Ameriky, anglicky skoro vůbec neuměl. Malým základem se naučil na střední škole v Čechách. V Americe se angličtinu postupně doučil a používal ji jako svůj dominantní jazyk. Na rozdíl od Davida, který v Praze není odkázán výhradně na češtinu, ale všude se dobře domluví anglicky (svým rodným jazykem), Petr v Americe byl nucen hovořit výhradně anglicky. Domnívám se, že pobyt v Americe ovlivnil styl jeho projevu v češtině po návratu domů. Posledních 14 let Petr žije opět v Praze a čeština se stala znovu jeho dominantním jazykem. Nyní upřednostňuje komunikaci, a to v písemné i ústní podobě, v češtině. V angličtině je však stále plynulý a jako překladatel ji denně používá. Petrova výslovnost v angličtině je velice dobrá. Na jeho projevu je ale znát, že není rodilý mluvčí, protože se dopouští drobných gramatických chyb. Oba jazyky (češtinu i angličtinu) má celkem vyrovnané.

Ačkoliv Petr preferuje češtinu, test ukázal, že v některých cvičeních dal přednost angličtině. Také popis obrázku byl o něco podrobnější v anglickém jazyce. Petr si všímal i drobných detailů a občas využil svých zkušeností z pobytu v cizině, např. když srovnával zvyklosti u nás a v zahraničí (popelník, krajka ve vlasech servírky). Při doplňování slov do textu byl Petr v českém i anglickém jazyce ze všech nejpomalejší. Nedostatky se objevily i u čteného anglického textu a následných odpovědí na otázky. Petr se příliš soustředil na čtení a nevnímal dostatečně obsah článku.

U afatika tohoto typu by docházelo k chybám v obou jazycích nejspíše z důvodu prodělané nemoci.

Účastník č. 3 – Martin:

Martin se narodil v Rusku, kde žil do svých 2 let. Jeho matka je Ruska, otec je Čech. Potom se jeho rodina přestěhovala do Čech, kde žil až do svých 13 let. V této době se jeho rodiče přestěhovali do Afriky (otec tam pracoval na české ambasádě). Martin zůstal v Africe déle než jeho rodina, aby dokončil vyšší školu. V 19 letech se i on vrátil do České republiky, kde posledních 9 let stále žije. Když se přestěhoval do Afriky, anglicky téměř vůbec neuměl. Znal pouze tato 4 slova: ano, ne, jahody a chobotnice. Ihned po příjezdu začal navštěvovat poslední ročník základní školy, kde se mluvilo pouze anglicky. Do jednoho roku musel anglický jazyk dobře zvládnout. Jeho dominantním jazykem se tehdy stala angličtina. Po návratu do Čech angličtinu vystřídal čeština. Angličtinu denně používá v práci. Jeho angličtina je velmi dobrá, mluví jako rodilý mluvčí. Rodný jazyk – ruštinu používá nejméně.

V popisu obrázku byl podrobnější v češtině než v angličtině. Do velkých podrobností nezabíhal, ale ani nebyl příliš stručný. Popis působí poněkud nesouvisle a je veden v hovorové češtině. U doplňování slov do anglického a českého textu nebyl ve srovnání s ostatními ani nejrychlejší, ale ani nejpomalejší. Na testu je znát, že má Martin dobrou slovní zásobu jak v českém, tak i v anglickém jazyce.

U většiny cvičení převažovala čeština jako dominantní jazyk.

Podobně jako u Petra – pokud by afatik tohoto typu měl potíže s řečí (písemná i ústní forma), bylo by to způsobeno pravděpodobně poškozením mozku a nikoliv nezvládnutím jazyků před nemocí.

Účastník č. 4 – Linda:

Linda žila do svých 5 let v Československu. Poté její rodina emigrovala do USA. Od 5 do 13 let vyrůstala v bilingvním česko – anglickém prostředí. Je tedy bilingvní od raného dětství. Po úmrtí matky začala v jejím životě

převažovat angličtina. V posledních 9 letech žije převážně v Praze, ale jejím dominantním a preferovaným jazykem je angličtina. V Praze se snadno domluví anglicky, není odkázána jen na češtinu. Podobně jako David a narozdíl od Petra a Martina, není Linda odkázána výhradně na jeden jazyk. Petr s Martinem museli v určité fázi svého života používat pouze angličtinu, tedy svůj nový jazyk. Spolu s Martinem má však Linda oba jazyky nejvíce vyrovnané.

Ve srovnání s ostatními účastníky testu je její čeština nejspisovnější. Popisování obrázku bylo v českém jazyce detailnější. Oba popisy (český i anglický) měly podobnou strukturu. Linda si všímá různých detailů u oblečení hostů i u zařízení restaurace, barevných kontrastů a celkové atmosféry restaurace. Její slovník je bohatý v obou jazycích. Spolu s Davidem byla Linda nejrychlejší v doplňování slov do českého i anglického textu.

V celém testu byla dominantní angličtina.

Podobně jako u Petra a Martina – pokud by afatik tohoto typu měl potíže s řečí (písemná i ústní forma), bylo by to způsobeno pravděpodobně poškozením mozku a nikoliv nezvládnutím jazyků před nemocí.

Diskuse k výsledkům výzkumu:

Mým úkolem bylo vytvořit test jazykového profilu ve dvou jazycích, v češtině a angličtině. Měl prověřit schopnost člověka používat dva jazyky, ověřit míru jejich plynulosti a také zjistit, jaký jazyk je dominantní.

Test jazykového profilu jsem vytvořila a experimentálně jsem ho ověřila na čtyřech komunikačně intaktních bilingvních osobách. Pomocí tohoto testu se mi podařilo porovnat užívání obou jazyků u jednotlivých účastníků testu, ověřit míru jejich plynulosti a určit, který jazyk je dominantní.

Co se týče použití tohoto testu u bilingvních osob s afázií, dospěla jsem k následujícímu: jsem si vědoma toho, že nemohu vytvořit žádnou normu pro testování bilingvních afatiků tímto testem, jelikož jsem si nemohla ověřit jeho účinnost na těchto pacientech v praxi. Pro větší přesnost testu jazykového profilu bych potřebovala ověřit tento test na mnohem větším množství osob. Přesto se domnívám, že tento test by mohl být v budoucnu využit k diagnostickému vyšetření bilingvních afatiků.

V průběhu testování jsem si však uvědomila některé nedostatky. Zjistila jsem, že český a hlavně anglický text ke čtení nahlas (o Svatovítské katedrále a o výbuchu na americké základně) by zcela jistě působil afatikům potíže – je příliš dlouhý a anglický text má navíc složitá jména. Jako náhradní text jsem zvolila tyto varianty.

Český text:

Jedné venkovské ženě se narodila dceruška Bára. Žena při porodu zemřela a lidé z vesnice věřili, že dítě vyměnila divá žena. Začali děvčátko nazývat Divá Bára. Děvče žilo s otcem v malé chaloupce. Otec pásal ovce a Bára sloužila u sedláků. Byla velmi statečná, odvážná a ničeho se nebála. Ale vesničané ji neměli rádi a stále ji právě za tyto vlastnosti odsuzovali. Statečná Bára ale pomohla své kamarádce Elišce získat milovaného muže a nakonec i sama našla lásku a štěstí. Vdala se za myslivce, který si ji vážil a měl ji rád.

1. Co smutného se stalo při Bářině narození?
2. Jak lidé Báru nazývali?
3. Proč ji tak pojmenovali?
4. Jaká byla Bára?
5. Byla Bára nakonec šťastná?

Anglický text:

Překlad anglického textu – viz příloha č. 8

My uncle is a shopkeeper. He has a shop in an old village near Oxford. The shop sells a lot of things – bread, milk, fruit, vegetables, newspapers – almost everything! It is also the village post office. The children in the village always stop to spend a few pence on sweets or ice-cream on their way home from school. My uncle doesn't often leave the village. He hasn't got a car, so once a month he goes by bus to Oxford and has lunch at the Grand Hotel with some friends. He is one of the happiest men I know.

1. Where is my uncle's shop?
2. Name two things the shop sells.
3. What do the children usually buy in the shop?
4. How often does my uncle leave the village?
5. What does he do in Oxford?

ZÁVĚR

V diplomové práci jsem se věnovala problematice bilingvismu v afaziologii. Nejprve jsem se zabývala problematikou bilingvismu jako takového, v další fázi jsem zmínila definici a typy afázie. Poté jsem zkoumala afázi u bilingvních pacientů a nakonec jsem vypracovala test jazykového profilu a experimentálně jsem ho prověřovala na komunikačně intaktních bilingvních osobách a zvážila jsem jeho využití u bilingvních afatiků jako výchozího materiálu při stanovení jazykové terapie. Tento test může pomoci stanovit úroveň a míru poškození obou jazyků.

V zahraničí se problematice bilingvních afatiků věnuje pozornost, např. se zkoumá vliv jazykového kontextu na slovní nápravu u těchto pacientů. V České republice není tato tematika téměř nijak zkoumána. Přitom se jedná o závažný problém, a to zejména z následujících důvodů.

Test jazykového profilu prokázal, že pro všechny testované účastníky jsou oba jazyky velmi důležité. Užívají je souběžně a každodenně a staly se tak přirozenou součástí jejich života. Pokud pacient ztratí schopnost komunikace v jednom z jazyků a nebude probíhat řečová a jazyková terapie v tomto jazyce, nebude mít tento člověk možnost komunikovat s lidmi (třeba velmi blízkými), se kterými byl dříve v kontaktu a se kterými komunikoval výhradně v tomto jednom jazyce.

Pacient s afázií nemusí být nutně starší, může se jednat i o člověka poměrně mladého, který dosud pracuje. Pokud probíhá řečová a jazyková náprava v obou jazycích, může se ve výjimečných případech pacient vrátit i do zaměstnání. Z toho vyplývá, že vhodná terapie v obou jazycích může pro pacienta znamenat i obnovení (nebo alespoň částečné obnovení) dřívější kvality života.

Tato práce měla za cíl získat určité poznatky o dané problematice a upozornit na toto téma, jakož i prokázat potřebu řešit tento problém již

v nejbližší době. Jak již jsem uvedla dříve v této práci, dochází v celém světě, tudíž i v naší republice, k migraci obyvatel a bilingvních či multilingvních lidí stále přibývá. Ve vědecko výzkumném řešení tématu proto budu pokračovat.

Při přípravě testu jsem neměla možnost se inspirovat podobným uceleným testem jazykového profilu, vycházela jsem pouze ze svých znalostí a zkušeností.

LITERATURA:

ALBERT, M. L., OBLER, L. K. Perspectives in Neurolinguistics: the Bilingual Brain. *Neuropsychological and Neurolinguistic Aspects of Bilingualism*. New York: Academic Press, 1976.

CARAMAZZA, A. A., BRONES, I. *Semantic Classification by Bilinguals*. Canadian Journal of Psychology, No 34, 1980

ERVIN, TRIPP *Becoming a Bilingual*. Working paper – University of California: Language – Behavior Research Laboratory, 1968

GALLOWAY, L. *Cerebral Organization in Bilingualism and Second Language*, paper presented at the third Los Angeles Second Language Research Forum, 1978

GROSJEAN, F. *Life with Two Languages*. Harvard University Press, 1984

GROSJEAN, F. Studying Bilinguals: Methodological and Conceptual Issues. *Bilingualism: Language and Cognition*, 1998

KLIMEŠ, L. *Slovník cizích slov*. Státní pedagogické nakladatelství, 1981

KOLERS, P. A. *Interlingual Facilitation of Short – Term Memory*, 1966

LIGHTBOWN, P. M., SPADA, N. *How Languages Are Learned*, Oxford, 2000

MACNAMARA, M. *The Bilingual's Performance: A Psychological Overview*. Journal of Social Issues, NO 23, 1967

McHENRY, L. C. *Garrison's History of Neurology (revised and enlarged) with a Bibliography of Classical, Original and Standard Works of Neurology*, 1969

MINKOWSKI, M. *On Aphasia in Polyglots*. In L. Halpern, Problem of Dynamic Neurology. Jerusalem: Hebrej University, 1963

MULTIMEDIÁLNÍ VÝUKOVÝ ATLAS PORUCH ŘEČI a PŘÍBUZNÝCH KOGNITIVNÍCH FUNKCÍ. Kolektiv autorů. Masarykova univerzita, 2006

PARADIS, M. *Bilingualism and Aphasia*, In H. Whitaker and H. A. Whitaker, Studies in Neurolinguistic. New York: Academic Press, 1977

PARADIS, M. *The Stratification of Bilingualism, Aspects of Bilingualism*. Columbia: Hornbeam Press, 1978

PARADIS, M. *Recent Developments in the Study of Agrammatism: Their Import for the Assessment of Bilingual Aphasia*. Journal of Neurolinguistics, NO 3, 1988

STEENSEN, T. *Grudtatsachen zur zwei – und mehrsprachigkeit*. Verlag Nordfriisk Instituut, 1998

ŠATAVA, L. *Jazyk a identita etnických menšin*, Praha, 2001

TRUHLÁŘOVÁ, M. *Obrázkový slovník pro afatiky*, Avicenum, 1984

VŠEOBECNÁ ENCYKLOPEDIE VE ČTYŘECH SVAZCÍCH – ENCYKLOPEDIE DIDEROT. Nakladatelský dům OP. Praha.

WURM, S. A. *Prospect of the Language Preservation in the North*. Osaka: National Museum of Ethnology, 1997

INTERNET

<http://www.mvcr.cz/statistiky/migrace.html> (8. 7. 2007)

<http://neurocentrum.cz/afazie.htm> (10. 9. 2006)

<http://web.quick.cz/psychologies/neuro-lexikon.htm> (10. 9. 2006)

Příloha č. 1: Přehled afázií

	SPONTÁNNÍ ŘEČ	OPAKOVÁNÍ	POROZUMĚNÍ ŘEČI	POJMENO- VÁNÍ	ČTENÍ	PSANÍ	PORUCHY PSYCHYKY
GLOBÁLNÍ AFÁZIE	absence, automatismy, stereotypie	těžce narušené	těžce narušené	porušeno	porušeno	porušeno	
TRANSKORTIKÁLNÍ SMÍŠENÁ AFÁZIE	nonfluentní, min. řečová produkce	méně narušené, echolálie	středně těžké až těžké poruchy	porušeno	porušeno	porušeno	
BROCOVA AFÁZIE	nonfluentní, agramatismy, parafázie	narušené, agramatické	lehké až středně těžké poruchy	porušeno	obvykle porušeno	porušeno	deprese, apatie
TRANSKORTIKÁLNÍ MOTORICKÁ AFÁZIE	nonfluentní, echolalická	méně narušené, echolálie	lehké až středně těžké poruchy	porušeno	hlasitě porušeno, porozumění zachováno	relativně intaktní	apaticko – abulický syndrom
WERNICKEOVA AFÁZIE	fluentní, parafázie	narušené	těžké poruchy	porušeno	porušeno	porušeno, obsahové chyby	anozognózie, neklid, agitovanost
TRANSKORTIKÁLNÍ SENZORICKÁ AFÁZIE	fluentní, echolalická, parafázie	méně narušené, echolálie	těžké poruchy	porušeno	porušeno porozumění obsahu, fluentní čtení	porušeno	
KONDUKČNÍ AFÁZIE	fluentní, fonetické parafázie	těžce narušené	lehké poruchy	méně narušené až intaktní	porušeno hlasitě čtení, porozumění v pořádku	variabilní stupeň poruchy	
ANOMICKÁ AFÁZIE	fluentní	zachované	lehké poruchy	porušeno	lehké poruchy	intaktní	

Zpracováno dle Multimediálního výukového atlasu

Příloha č. 2:

Dotazník jazykové historie v anglickém jazyce:

LANGUAGE BACKGROUND QUESTIONNAIRE AND SELF-RATING SCALE

Name:

Age:

Gender:

Education:

Occupation:

Place of birth:

Write down all the places you have stayed longer than one month from your birth until the present day, and state the duration of your stay:

1. What is your native language? If your native language is different from the language that was spoken at home while you were growing up, please write down the language you spoke at home.

2. What is your second language?

3. How old were you when you started to learn the second language?

4. Where did you start learning your second language? Was it at home or at school? Why did you learn the second language?

5. In which language did you complete your studies?

Kindergarten:

Elementary school:

High school:

College:

University:

6. Do you speak any other language(s)? If yes, how well? (elementary, pre-intermediate, intermediate, upper-intermediate, advanced knowledge)

7. Can you read and write in both languages?

8. How often do you speak in your native language, second language or other language(s) in one day? Please describe your daily language usage, using percentages; the total should amount to 100%.

Native language:

Second language:

Other language(s)(s)(s):

9. How many hours a day do you listen to the radio or watch TV in your native language, second language or other language(s)(s)?

Native language:

Second language:

Other language(s):

10. How many hours a day do you read in your native language, second language or other language(s)?

Native language:

Second language:

Other language(s):

11. With whom do you speak in your native language, second language or other language(s)?

Native language:

Second language:

Other language(s):

12. When, and in which situations, do you speak in your native language, second language or other language(s)?

Native language:

Second language:

Other language(s):

13. How often do you write in your native language, second language or other language(s) in one week? Please describe using percentages; total should amount to 100%.

Native language:

Second language:

Other language(s):

14. In which language do you add/subtract/multiply/divide numbers to yourself?

15. In which language do you usually dream?

16. In which language do you think or speak to yourself?

17. When you are in an emotional or stressful situation in which language do you speak?

18. In which language do you prefer to speak / communicate with people?

19. In which language do you prefer to write?

20. In which language do you prefer to read?

21. In which language do you prefer to listen?

22. Do you ever mix languages? If yes, how often and in which situations?

23. In which language are you more fluent when you read?

24. In which language are you more fluent when you speak?

25. In which language is it easier for you to write?

26. In which language is it easier for you to listen?

27. Which language do you think is your dominant language?

Příloha č. 3:

Čtení nahlas – porozumění textu. Překlad z angličtiny:

CHENEY JE V POŘÁDKU PO VÝBUCHU POBLÍŽ AFGÁNSKÉ ZÁKLADNY

Sebevražedný útočník s výbušninou zabil 19 lidí a 11 jich zranil v blízkosti hlavní vojenské americké základny v Afganistanu. K incidentu došlo v úterý během návštěvy viceprezidenta Dicka Cheneyho, ale viceprezident podle amerických a afgánských úředníků nebyl v ohrožení.

K výbuchu, který zabil 19 lidí, došlo blízko první bezpečnostní brány vně základny, řekl Khoja Mohammad Qasim Sayedi, vedoucí Krajského zdravotnického úřadu. Guvernér Abdul Jabar Taqwa řekl, že 18 až 20 těl zůstalo po výbuchu ležet na zemi.

Major William Mitchell vyslovil pochybnost, že by tato exploze byla hrozbou pro viceprezidenta.

“Nenacházel se v blízkosti exploze,” řekl Mitchell. “Během exploze byl v bezpečí na základně.”

Mitchell řekl, že tento výbuch určitě stál lidské životy, ale nemohl říci kolik.

Ajmall, prodavač na trhu mimo základnu, uvedl, že výbuch byl obrovský a otřásl celým tržištěm. Ajmall také řekl, že všichni zranění při výbuchu byli ošetřeni na základně.

Khan Shirin, člen soukromé bezpečností služby, plakal u těla svého příbuzného, Farveze, řidiče nákladního auta a zástupce přepravní asociace, která dováží zboží pro americkou základnu. Shirin řekl, že většinu zabitých tvořili právě řidiči nákladních aut, kteří čekali na povolení ke vstupu do základny.

Zemeri Bashary, mluvčí ministra vnitra, řekl, že výbuch byl spáchán sebevražedným útočníkem. Nevědel jen, jestli to bylo pomocí auta nebo ne.

— Cheney, který přespal v Bagramu, opustil základnu asi 90 minut po výbuchu, ke kterému došlo v 10:00. Po explozi novináři, kteří doprovázeli Cheneyho, spatřili oblak kouře a američtí vojenští velitelé zvýšili uvnitř základny stupeň hrozícího nebezpečí na “červený”.

“Viceprezident je v pořádku,” řekla jeho mluvčí Lea Anne McBride.

Cheney měl v úterý v Kábulu, 30 mil jižně od Bagramu, naplánovanou schůzku s prezidentem Hamidem Karzaiem, ale tato schůzka se musela kvůli špatnému počasí zrušit.

1. Kolik lidí bylo zabito sebevražedným útočníkem?
2. Byl viceprezident Nick Cheney v nebezpečí?
3. Byl viceprezident Nick Cheney v blízkosti exploze?
4. Co se stalo po výbuchu se zraněnými lidmi?
5. Jací lidé byli většinou zabiti?
6. Proč byla schůzka mezi Nickem Cheneyem a Hamidem Karzaiem zrušena?

Příloha č. 4:

Účastník č. 1 – David:

Testující: T

David: D

T: „Jaké je Vaše povolání?“

D: „Jsem učitel na různých univerzitách. Učím psychologii, protože jsem studoval psycho-lingvistiku a tak... já... ale učím různé druhy psychologie. Mám rád experimenty, tak jsem rád, že mohu být v jednom.“

T: „To je hezké... a... odkud pocházíte?“

D: „Jsem z Pensylvánie. Studoval jsem ve Philadelphii a v Kalifornii a poté, co jsem dokončil školu, protože jsem se zajímal o jazyky a vždycky jsem mluvil anglicky a cítil jsem, že se chci učit jiný jazyk, který je docela odlišný od angličtiny, tak jsem si myslel, že sem pojedu na rok a potom... se to protáhlo a dostal jsem práci a líbilo se mi tady, tak jsem tady nakonec zůstal.“

T: „Jak dlouho tady ještě chcete zůstat? Jaké máte plány do budoucna?“

D: „Já nevím. Asi mě čeká brzo hodně změn, tak já nevím, jestli... jak dlouho tady zůstanu. Ale spíš je to kvůli praktickým důvodům, protože moji rodiče stárnou a potřebují mě a tak možná půjdu jednou zpátky do Států, ale ještě nevím kdy.“

Příloha č. 5:

Účastník č. 2 – Petr

Testující: T

Petr: P

T: „Vy jste žil v Americe přes deset let. Můžete mi říci, jak jste se tam dostal a něco o svém životě v Americe?“

P: „Za prvé jsem musel utéct, protože tato země byla uzavřená všem pokusům se dostat ven nelegálně. Takže jsem se mnoha způsoby snažil dostat... dostat ven a byl jsem dokonce členem juniorského windsurfování týmu, i když jsem nikdy předtím v životě neviděl windsurfování vybavení, jenom jsem chtěl zkusit dostat se do Švédska na nějaké závody. To se nestalo. Potom v roce 1972 byla v Rumunsku benzinová krize. (Nyní říká benzinová krize v britské angličtině s britským přízvukem.) Takže rumunský diktátor Ceaușescu se rozhodl neprodávat benzin žádným cizincům kromě těch, kteří mohli platit tvrdou měnou, což byla německá marka a francouzský frank. Takže všichni Češi, kteří končili svou dovolenou v Bulharsku a šli... vraceli se do Československa přes Rumunsko, neměli šanci koupit si benzin a museli nechat svoje auta na silnici, což znamenalo během pěti minut svléknutí až na kostru, protože jakmile opustili svoje auta, Rumuni ukradli i poslední šroub. Takže česká vláda... československá vláda musela požádat Jugoslávii, jugoslávského prezidenta Tita, jestli... jestli by byl tak laskavý a nechal Čechy, kteří jezdí z Bulharska zpět do Československa, cestovat přes jejich zemi, a on řekl „ano“. Takže všichni Češi, kteří by předtím nejeli do Bulharska, se najednou rozhodli udělat si dovolenou v Bulharsku, protože měli možnost cestovat přes Jugoslávii a jakmile byli v Jugoslávii, měli šanci překročit hranici do Itálie nebo do Rakouska. Takže to je to, co jsem udělal. Dostal jsem se z Bulharska do Jugoslávie a z Jugoslávie do Itálie a z Itálie do Rakouska. V Rakousku jsem musel čekat, kdy mě prověřili jestli nejsem špión nebo co. Asi za půl roku jsem dostal americká víza a odcestoval jsem do Spojených států. Neměl jsem žádné kamarády, já měl jsem tam jednoho kamaráda, ale nevěděl jsem kde žije, tak jsem tam byl sám. Bylo to úžasné.“

Příloha č. 6:

Účastník č. 3 – Martin:

Testující: T

Martin: M

T: „Nejprve bych se Vás chtěla zeptat na Afriku. Řekl jste mi, že jste tam v minulosti žil. Můžete mi tedy říci něco o Vašem pobytu v Africe?“

M: „První místo, tam jsme přijeli, myslím si, alespoň co si pamatuji, bylo to okolo roku 1991, myslím 1992, akorát předtím než se rozdělilo Československo. Přijeli jsme do Jižní Afriky s mým otcem. On tam byl dosazen na ambasádu. (Jsem trošku nervózní, ale já to překonám.) Začali jsme žít v Pretorii, což je hlavní město Jižní Afriky. a mně bylo... myslím, jak jsem řekl, asi dvanáct nebo třináct, nepamatuji si přesně, ale Vy víte, byl jsem opravdu překvapen. Dokončil jsem sedmou třídu na základní škole tady v Praze. Tam jsem byl vzat do pro mne úplně neznámého prostředí. Tak jsem tam byl umístěn do školy.“

T: „Bylo to poprvé co jste žil v zahraničí?“

M: „Jo, bylo to poprvé... vlastně já už jsem žil v cizině, protože já nejsem původně z České republiky, já jsem se tady nenarodil. Protože... to je ale jiný příběh. Ale jak jsem řekl, vyrostl jsem v České republice nebo v Československu. Tak mohu říci, že jsem Čech. Ale dovedete si představit odjezd do Afriky. Bylo to velmi vzrušující atd. Vy víte, jiné místo, jižní kontinent, jiná obloha nebo hvězdy nad Vámi. Byl jsem dán do školy... do základní školy, abych dokončil poslední rok předtím, než budu umístěn na střední školu. Bylo to jako začátek nebo něco. Bylo to velmi těžké, protože alespoň jak se pamatuji, hned po Sametové revoluci. V českých školách, v základních školách, jsme přešli z ruštiny do angličtiny. Takže naše učitelka byla jednu nebo dvě, pár lekcí před námi, tak nevěděla co nás učí, nějaké

věci. Bylo to z Mladé fronty. Nějaké výstřižky. Vše, co jsem uměl říci, bylo: ano, ne, jahody a chobotnice.“

Příloha č. 7:

Účastník č. 4 – Linda

Testující: T

Linda: L

T: „Co v Praze děláte?“

L: „Pracuji v Rádiu Svobodná Evropa. Mám na starosti věci, které se týkají dodávek – nákupu. Spíše zpracovávám smlouvy. Máme krátkodobé a dlouhodobé smlouvy na různé věci. Moje práce je trošku nudná. Vlastně připravuji smlouvy a udržuji je v pořádku a máme databáze, takže já se snažím, aby všechny informace v databázi souhlasily a byly správné. A učím na Anglo-americké vysoké škole legální vyhledávání informací a obchodní korespondenci a také to není ta nejzajímavější věc na světě, ale mám to ráda.“

T: „Opravdu? Takže Vy nemáte se studenty žádné problémy?“

T: „Ale samozřejmě ano, mám problémy se svými studenty, to když je to nudné. Pro ně to, co děláme, to, co je učím, je nudné a já to vím a tak někdy oni... oni ztratí zájem... začnou kňourat, jestli to musí opravdu dělat. Ano, musíte! A je to potom otravné, protože mám pocit, že mám co dočinění s šestiletými. Ano, musíte to dělat. Ano, musíte si zkontrolovat pravopis. Ne, nebudu číst práci, která je v lajdácké angličtině a ani jste nepoužili korektor pravopisu. Vždycky jim říkám, že Bill Gates je miluje, protože jim dává korektor pravopisu. Přijměte jeho dar! Tak“

Příloha č. 8:

Čtení nahlas – porozumění textu. Překlad z angličtiny:

Můj strýc vlastní obchod. Jeho obchod je ve staré vesnici nedaleko Oxfordu. Ve svém obchodě prodává mnoho věcí – chléb, mléko, ovoce, zeleninu, noviny – má tam skoro všechno! Jeho obchod je také místní poštou. Děti z vesnice se vždycky u mého strýce cestou domů ze školy zastaví a koupí si nějaké sladkosti nebo zmrzlinu. Můj strýc zřídka opouští vesnici. Nemá auto, tak jednou za měsíc jede autobusem do Oxfordu, kde se svými přáteli poobědvá v Grand hotelu. Je to jeden z nejšťastnějších mužů jaké znám.

1. Kde je obchod mého strýce?
2. Vyjmenujte alespoň dvě věci, které v obchodě prodává.
3. Co si děti v jeho obchodě nejčastěji kupují?
4. Jak často můj strýc opouští vesnici?
5. Co dělá v Oxfordu?

SUMMARY

Problematika bilingvismu v afaziologii

The Problematics of Bilingualism in Aphasiology

Zuzana Balcarová

First, I addressed the general problematics of bilingualism. Second, I presented information about various types of aphasia and I explored these conditions in bilingual patients. Third, I created a language profile test, which was administered to intact bilinguals; I then considered the possible usage of this test for diagnostic purposes. This test can assist in determining the disturbance of language and speech in both languages and therefore can be used as an initial material for language and speech therapy.

The problematics of bilingual aphatics are being researched abroad, but not intensively in the Czech Republic. Nevertheless, bilingual aphatics pose a serious problem for the following reasons.

The language profile test proved that both languages are very important for all the participants. They use both languages daily and both languages have become a natural part of their lives. If the patient loses the ability to communicate in one of the languages and there is not language and speech therapy available in this language, this person will not be able to communicate with people (maybe with very close people) with whom he/she used to be in contact, and with whom he/she entirely communicated in this language.

An aphatic patient does not necessarily have to be an older person, but can also be someone younger who still works. If there is language and speech therapy available in both languages, this patient, in special cases, may return to his/her work. Suitable therapy in both languages may also renew the previous quality of life

The object of this thesis was also to gather information about these problematics, to call further attention to this subject, and to demonstrate the need for a quick solution to these problematics. People around the world are migrating with increasing frequency. As such there are more bilingual and multilingual people than ever before, and who may one day be in need of therapy able to solve these problems should they arise. I will proceed with this research.

